

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ

Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

О.В. Тофанюк, Т.Ю. Павленко

ПОДАТКОВА СИСТЕМА

Навчальний посібник

Харків «ХАІ» 2012

УДК 657.1 (076.1)
Т63

Рецензенти: д-р екон. наук, проф. Т.В. Момот,
канд. екон. наук, доц. К.А. Мамонов

Тофанюк, О.В.

Т63 Податкова система [Текст]: навч. посіб. / О.В. Тофанюк, Т.Ю. Павленко. –
Х.: Нац. аерокосм. ун-т ім. М.Є. Жуковського «Харк. авіац. ін-т», 2012. –
72 с.

Наведено теоретичні та практичні матеріали, необхідні для самостійного вивчення дисципліни «Податкова система».

Навчальний посібник складається з частин, в яких розглянуто основний зміст навчальної дисципліни «Податкова система». До кожної частини подано стислий огляд змісту теми, приклади розв'язання задач, які розкривають зміст теми. Викладено особливості адміністрування податків із застосуванням норм Податкового кодексу України.

Запропоновано тести і задачі для перевірки розуміння дисципліни, набуття практичних навичок розв'язання тематичних задач з податкової системи. Дано список основних термінів і тем рефератів.

Для студентів заочної форми навчання економічних спеціальностей вищих навчальних закладів.

Іл. 9. Табл. 9. Бібліогр.: 24 назв

УДК 657.1 (076.1)

© Тофанюк О.В., Павленко Т.Ю., 2012
© Національний аерокосмічний
університет ім. М.Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут», 2012

ВСТУП

На сьогодні в Україні проводиться реформа податкової системи. Інтеграція в європейську спільноту потребує доведення чинного податкового законодавства до норм і вимог Європейського союзу. Тому виникає необхідність у систематизації чинної нормативної бази доступним і зрозумілим способом з урахуванням положень Податкового кодексу України.

Державне регулювання економіки шляхом використання податків має бути спрямовано на забезпечення й підтримку відтворювальних процесів в економіці, ефективне використання ресурсів, стимулювання інвестиційної й підприємницької діяльності.

Дисципліна «Податкова система» є спеціальною, що розкриває теоретичні основи, практичні питання формування поведінки платників податків у межах податкового законодавства. Теоретичним і практичним аспектам проблеми побудови податкової системи і, зокрема, податкової системи України присвячено роботи таких видатних вітчизняних учених, як В.М. Федосов, О.Д. Василик, А.М. Соколовська, В.П. Вишневський, П.В. Мельник, М.П. Кучерявенко та ін.

Метою цього видання є висвітлення в достатній формі основ оподаткування юридичних і фізичних осіб, визначення об'єктів оподаткування кожного виду податків, а також набуття практичних навичок з обчислення податків і неподаткових платежів.

У навчальному посібнику здійснено спробу систематизувати матеріали з оподаткування згідно з чинною податковою системою та доступно викласти матеріал. Це потрібно для організації системного самостійного вивчення дисципліни, ознайомлення студентів з навчальною програмою курсу, вимогами щодо здобуття необхідного рівня знань, умінь і практичних навичок, системою контролю самостійної роботи студента та критеріями оцінювання знань.

1. СУТЬ І ВИДИ ПОДАТКІВ

1.1. Основні поняття та функції податків

Податок як соціально-економічна категорія виражає основні риси і властивості фінансів у будь-якій економіці ринкового типу. Це важлива фінансова категорія, що відображає форму економічних відносин держави із суб'єктами господарювання й населенням.

Податки акумулюються в доходах бюджетів різних рівнів. Окрім них існують інші обов'язкові платежі: плата, відрахування, податок.

Податок – це обов'язковий платіж, установлений вищим органом державної влади, який сплачується юридичними і фізичними особами у визначених порядку і термінах.

Стягнення податків здійснюється лише за наявності фактичного складу об'єкта оподаткування, передбаченого у нормативних актах. Обов'язкова умова для залучення до оподаткування – наявність у платника самостійного джерела доходу або певного майна.

Виходячи із суті податків, які є необхідними елементами централізації частини національного продукту в бюджеті для суспільних благ і засобами перерозподілу цієї вартості, виділяють три функції податків: фіскальну, регулюючу, контрольну.

Фіскальна функція спрямована на формування фінансових ресурсів держави шляхом залучення податків. Вона забезпечує об'єктивні умови для формування матеріальної основи функціонування суспільства.

Регулююча функція полягає в тому, що завдяки податкам держава може регулювати різні аспекти соціально-економічного життя на всіх рівнях економіки. За допомогою цієї функції створюються спеціальні механізми, які забезпечують баланс економічних інтересів держави, юридичних і фізичних осіб.

Контрольна функція розкривається у тому, що податки є сигналізатором якісних і кількісних пропорцій, які складаються в соціально-економічному житті суспільства внаслідок розподілу і перерозподілу ВВП. Це створює можливості для використання податків як засобів контролю. Функцію контролю здійснюють податкові органи.

Соціально-економічний характер податків виявляється в одночасному поєднанні всіх трьох функцій.

Під час вивчення особливостей податкової системи і механізмів оподаткування необхідно знати податкову термінологію і поняття, які розкривають суть оподаткування. Це дасть можливість зрозуміти природу податків і визначити основні елементи, які обумовлюють внутрішній зміст дисципліни «Податкова система» (табл. 1.1).

Елементи системи оподаткування

Вид елемента	Суть
Об'єкт оподаткування	Предмет або процес, що підлягає оподаткуванню
Суб'єкт податку	Учасник процесу справляння податку (платник, держава, державні органи)
Джерело сплати податку	Фонд, із якого сплачується податок (податок може сплачуватись із доходу, отриманого в різних формах, майна або капіталу)
Масштаб вимірювання	Одиниця виміру об'єкта оподаткування (розрізняють фізичні й грошові одиниці виміру)
Ставка податку	Законодавчо встановлений розмір податку на одиницю виміру. Ставки можуть бути тверді (визначаються як грошова сума на одиницю оподаткування в натуральному вимірі) або відсоткові (застосовуються лише до об'єктів оподаткування в грошовому вимірі)
Податкова пільга	Законодавчо встановлений виняток із загальних правил сплати податку (повне або часткове звільнення від оподаткування)
Податкова квота	Частка податку у доході платника

Ознайомившись з елементами системи оподаткування, слід розглянути класифікацію податків за різними ознаками (рис. 1.1).

1. Залежно від бюджетного устрою держави	Податки, що сплачуються до державного бюджету
	Податки, що сплачуються до місцевих бюджетів
	Змішані податки
	Податки і збори, що формують державні цільові фонди
2. Залежно від форми оподаткування	Прямі (стягуються з доходу)
	Непрямі (включаються до ціни товару і перекладаються на наступного споживача)
3. Залежно від рівня державних структур, що встановлюють податки	Загальнодержавні – встановлюють вищі органи державної влади
	Місцеві – встановлюють місцеві органи влади
4. За економічним змістом об'єкта оподаткування	Податки на доходи – стягують з доходів юридичних і фізичних осіб (об'єктом оподаткування є прибуток і зарплата)
	Податки на споживання – існують у формі непрямих податків
	Податок на майно – встановлюють на основі оцінювання рухомого і нерухомого майна
5. За суб'єктом оподаткування	Податки з юридичних осіб (податок на прибуток, комунальний податок)
	Податки з фізичних осіб (податок з доходів фізичних осіб, податок на промисел)
	Змішані (плата за землю, податок з власників транспортних засобів)

Рис. 1.1. Класифікація податків

1.2. Особливості адміністрування податків із застосуванням норм Податкового кодексу України

З 1 січня 2011 року в Україні почав діяти новий Податковий кодекс України. У цьому документі багато змін, зокрема, що стосуються податкових норм для фізичних осіб. Це і диференційована ставка податку, і зміна в оподаткуванні доходів іноземців, а також зміна форми і термінів здачі звітності. Слід зауважити, що ставки цього податку набули змін, але не настільки масштабних, як очікувалося раніше. Особливо, якщо порівнювати їх зі змінами податкових ставок податку на прибуток підприємств і податку на додану вартість.

У табл. 1.2 наведено ставки таких податків, як податок на додану вартість, податок на прибуток підприємств, податок з доходів фізичних осіб, єдиний податок, до і після прийняття нового Податкового кодексу України.

Що стосується податку з доходів фізичних осіб, то базова ставка не змінилася і становить 15 %. Але для осіб, у яких розмір місячної заробітної плати перевищує 10 мінімальних заробітних плат, ставка становить 17 %. Нормами Податкового кодексу також встановлено нову ставку податку для шахтарів, що знаходяться у шахтах більше 50 % робочого часу, яка дорівнює 10 % від заробітної плати таких працівників.

Ставки податку на додану вартість на 01.01.2011 р. не знизилися і становлять 0 і 20 %. Але нормами Податкового кодексу передбачено їх зниження з 01.01.2014 р., у цьому разі ставки податку становитимуть 0 і 17 %.

Ставка податку на прибуток підприємств згідно із Податковим кодексом з кожним роком змінюється: в 2011 – 23 %, в 2012 – 21 %, в 2013 – 19 % і з 2014 року – 16 %.

Зміни ставок єдиного податку для суб'єктів малого підприємництва є значними. Тепер платники єдиного податку підрозділяються на чотири групи відносно обсягу річного доходу та кількості найманих працівників: три групи фізичних осіб і одна група юридичних осіб. Ставка для першої групи становить від 1 до 10 % мінімальної заробітної плати, для другої групи – від 2 до 20 % мінімальної заробітної плати, третьої і четвертої групи – 3 % від доходу у разі сплати податку на додану вартість і 5 % у разі включення ПДВ до складу єдиного податку.

Крім того, передбачено ставки на випадок перевищення обсягу доходу та доходів від видів діяльності, на які не поширюється право користування спрощеною системою оподаткування. Для першої, другої і третьої груп платників ставка становить 15 % від такого доходу, для четвертої групи – 6 % від доходу у разі сплати податку на додану вартість і 10 % у разі включення ПДВ до складу єдиного податку.

Таблиця 1.2

Податкові ставки до і після прийняття нового Податкового кодексу України

Назва податку	До прийняття Податкового кодексу		З урахуванням положень Податкового кодексу	
	Ставка	Умови застосування	Ставка	Умови застосування
Податок з доходів фізичних осіб	01.01.04 – 31.12.06 – 13%; з 01.01.07 – 15%	Загальнооподатковуваний дохід. Межа з надання податкової соціальної пільги дорівнює прожитковому мінімуму, помноженому на 1,4	15%	Загальнооподатковуваний дохід. Межа з надання податкової соціальної пільги дорівнює прожитковому мінімуму, помноженому на 1,4
			17%	Доходи, які перевищують 10-кратний розмір мінімальної заробітної плати
Податок на додану вартість	0%	Деякі експортні операції	0%	Деякі експортні операції
	20%	Операції з купівлі й продажу	01.01.11 – 31.12.13 – 20%; з 01.01.2014 – 17%	Операції з купівлі й продажу
Податок на прибуток підприємств	25%	Загальна форма оподаткування підприємств	01.04.11 – 31.12.11 – 23%; 01.01.12 – 31.12.12 – 21%; 01.01.13 – 31.12.13 – 19%; 01.01.14 – 31.01.14 – 16%	Загальна форма оподаткування підприємств
	Від 30 до 200 грн + 50% від ставки за кожного найманого працівника	Фізичні особи	15 % у разі перевищення обсягу доходу та доходів від видів діяльності, на які поширюється право користування спрощеною системою оподаткування	Фізичні особи - підприємці, які не використовують працю найманих осіб, здійснюють виключно роздрібний продаж товарів, обороти за рік становлять не більше 150 тис. грн
Не більше 10 найманих працівників, оборот не більше 500000 грн			Фізичні особи - підприємці, які здійснюють господарську діяльність з надання послуг, не використовують працю найманих осіб або мають не більше 10 осіб; оборот становить не більше 1 млн грн	
Єдиний податок	6% доходу + ПДВ	Юридичні особи	5 % доходу без сплати ПДВ	Фізичні особи - підприємці, які не використовують працю найманих осіб або мають не більше 10 осіб; оборот за рік становить не більше 3 млн грн
				Юридичні особи будь-якої організаційно-правової форми, які мають не більше 50 найманих осіб; оборот становить не більше 5 млн грн
	10% доходу без сплати ПДВ	Юридичні особи	6 % доходу + ПДВ	У разі перевищення обсягу доходу та доходів від видів діяльності, на які не поширюється право користування спрощеною системою оподаткування

1.3. Тестові завдання для контролю знань

1. Податки характеризуються як:
  - 1) збори, відрахування, платежі підприємств у міністерства;
  - 2) форма фінансових відносин між державою і підприємствами, побудована на основі еквівалентного обміну;
  - 3) обов'язкові платежі, що сплачуються юридичними і фізичними особами до бюджету в розмірі й терміни, встановлені законодавством;
  - 4) дохід (прибуток) підприємства, що перераховується до бюджету.
2. Податки виконують такі функції:
  - 1) фіскальну, контрольну, емісійну;
  - 2) розподільну, регулюючу, стимулюючу;
  - 3) розподільну, стимулюючу, фіскальну;
  - 4) фіскальну, регулюючу, контрольну.
3. Стимулюючий вплив податків розкривається:
  - 1) у контексті регулюючої функції податків;
  - 2) через контроль за сплатою податків;
  - 3) через визначення об'єкта оподаткування;
  - 4) у процесі встановлення податкових ставок.
4. Об'єкт податку – це:
  - 1) розмір податку на одиницю оподаткування;
  - 2) предмет або процес, що підлягає оподаткуванню;
  - 3) юридична або фізична особа, на яку законом покладено зобов'язання сплачувати податок;
  - 4) одиниця виміру податку.
5. Носієм податку є:
  - 1) платник податку;
  - 2) особа, яка сплачує податок після всіх процесів перекладання вартості;
  - 3) юридична або фізична особа, на яку законом покладено зобов'язання сплачувати податок;
  - 4) особа, яка оформляє платіжні доручення про сплату податку.
6. Податкова ставка характеризується як:
  - 1) сума податку, визначена до сплати в бюджет;
  - 2) законодавчо встановлений розмір податку на одиницю об'єкта оподаткування;
  - 3) сума, фактично сплачена до бюджету;
  - 4) процентна ставка, за якою визначається сума відрахувань до сплати в місцевий бюджет.
7. Суб'єкт податку – це:
  - 1) розмір податку на одиницю оподаткування;
  - 2) предмет або процес, що підлягає оподаткуванню;
  - 3) учасник процесу справляння податку;
  - 4) одиниця виміру податку.

8. Масштаб вимірювання податку – це:
- 1) розмір податку на одиницю оподаткування;
  - 2) предмет або процес, що підлягає оподаткуванню;
  - 3) учасник процесу справляння податку;
  - 4) одиниця виміру податку.
9. Джерелами сплати податків є:
- 1) додана вартість, валові витрати, заробітна плата;
  - 2) прибуток, заробітна плата;
  - 3) грошові фонди, майно, капітал;
  - 4) валові витрати, фонди спеціального призначення.
10. Податкова пільга – це:
- 1) розмір відстрочення податку;
  - 2) предмет або процес, що підлягає оподаткуванню;
  - 3) повне або часткове звільнення від сплати податку;
  - 4) одиниця виміру податку.
11. Податкова квота – це:
- 1) частка податку у доході платника;
  - 2) частка податку у витратах платника;
  - 3) предмет або процес, що підлягає оподаткуванню;
  - 4) одиниця виміру податку.
12. Найдавнішими формами податків були:
- 1) данина, подушний податок;
  - 2) податок на прибуток;
  - 3) мито, акцизний збір;
  - 4) податок на додану вартість.
13. До прямих податків належать:
- 1) ПДВ, податок на прибуток підприємств, мито, плата за землю, податок з доходів громадян;
  - 2) податок на прибуток підприємств, рентні платежі, плата за землю, податок з власників транспортних засобів;
  - 3) податок на прибуток підприємств, акцизний збір, плата за землю, ввізне (імпортне) мито, податок з власників транспортних засобів;
  - 4) податок на прибуток підприємств, податок з доходів громадян, податок з власників транспортних засобів, акцизний збір, ПДВ.
14. До непрямих податків належать:
- 1) ПДВ, акцизний збір, ввізне (імпортне) мито;
  - 2) ПДВ, акцизний збір, рентні платежі;
  - 3) акцизний збір, державне мито, податок з власників транспортних засобів;
  - 4) плата за землю, податок з власників транспортних засобів, податок з доходів громадян.
15. До елементів системи оподаткування не належить:
- 1) об'єкт;
  - 2) суб'єкт;

- 3) джерело;
  - 4) фінансові санкції.
16. Залежно від способу стягнення податки класифікують:
- 1) на розкладні й окладні;
  - 2) прямі й непрямі;
  - 3) загальнодержавні й місцеві;
  - 4) регулярні й разові.
17. За формою оподаткування податки класифікують:
- 1) на розкладні й окладні;
  - 2) прямі й непрямі;
  - 3) загальнодержавні й місцеві;
  - 4) регулярні й разові.
18. Податки залежно від рівня державних структур, що їх устанавлюють, можуть бути:
- 1) розкладними й окладними;
  - 2) прямими й непрямими;
  - 3) загальнодержавними й місцевими;
  - 4) регулярними й разовими.
19. Ставки яких з наведених податків належать до пропорційних:
- 1) фіксованого податку для громадян-підприємців;
  - 2) акцизного збору;
  - 3) податку на прибуток;
  - 4) плати за землю?
20. Відсоткові ставки можуть бути:
- 1) пропорційними;
  - 2) прогресивними;
  - 3) регресивними;
  - 4) усі відповіді правильні.

2. ПОДАТОК НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

2.1. Особливості адміністрування податку на додану вартість

Податок на додану вартість (ПДВ) – непрямий податок на додану вартість, створену на кожній стадії просування товару від виробника до споживача (мається на увазі надбавка до ціни товару або послуги, яка повністю сплачується споживачем). ПДВ належить до категорії універсальних акцизів, тобто характеризується широкою базою та єдиною ставкою оподаткування. Оподаткуванню підлягають не лише товари, але й роботи та послуги. ПДВ забезпечує стійкі надходження в бюджет, бо його база не є чутливою до зміни кон'юнктури ринку. В Україні цей податок використовується з 1992 року.

Платниками ПДВ є всі юридичні особи та громадяни, що

здійснюють від свого імені виробничу й іншу підприємницьку діяльність на території України незалежно від форм власності та господарювання (рис. 2.1).

Платники ПДВ	
Особи, у яких обсяг реалізації продукції за останні 12 календарних місяців перевищує 300 тис. грн	
Особи, які добровільно реєструються платниками ПДВ (річний обсяг реалізації товарів не перевищує 300 тис. грн)	
Особи, які поставляють товари на митній території України з використанням глобальної або локальної комп'ютерної мережі	
Особи, які імпортують товари на митну територію України	
Особи, які надають послуги зв'язку і здійснюють консолідований облік доходів і витрат	

Рис. 2.1. Класифікація платників податків

Слід зазначити, що об'єктом оподаткування є операції:

- з продажу товарів (послуг) на території України, у том числі операції з передачі права власності на об'єкти застав позичальнику;
- ввезення товарів (послуг) на територію України, отримання робіт, що надаються нерезидентам для їх споживання на території України;
- вивезення товарів за межі митної території України, надання транспортних послуг з перевезення пасажирів і вантажів у межах митної території.

Ставки ПДВ становлять 20 % до об'єкта оподаткування (який не містить ПДВ) і 0 % (з 01.01.2014 р. – 17 і 0 %).

Нульова ставка означає, що ПДВ з оборотів стосовно зазначених товарів, робіт, послуг не нараховується. Водночас платник податку має право ввести до складу податкового кредиту (відшкодувати) суму податку, що входить до ціни придбаних товарів, робіт, послуг, сировини, матеріалів, які використовувались для виробництва і продажу товарів, робіт або послуг, що оподатковуються за нульовою ставкою (рис. 2.2).

Крім того, при нарахуванні ПДВ виділяють операції, до яких застосовуються пільги:

- операції, що не є об'єктом оподаткування;
- операції, звільнені від оподаткування.

Для визначення суми ПДВ, що підлягає сплаті в бюджет, необхідно суму податкового зобов'язання за звітний податковий період зменшити на суму податкового кредиту за відповідний період:

$$\sum \text{ПДВ (до сплати в бюджет)} = \text{Податкове зобов'язання} - \text{Податковий кредит.} \quad (2.1)$$

Операції, що оподатковуються за ставкою 0 %	
Експортування товарів і супутніх послуг	
Продаж товарів підприємствами роздрібною торгівлі, що розташовані на території України, в зонах митного контролю	
Надання транспортних послуг з перевезення пасажирів і вантажів за межами України	
Продаж переробним підприємствам молока або м'яса живою вагою сільгоспвиробниками	
Поставки товарів підприємствами громадських організацій інвалідів	

Рис. 2.2. Операції, що оподатковуються за нульовою ставкою

Податкове зобов'язання містить суми ПДВ, отримані або нараховані платником податку у зв'язку з реалізацією товарів, робіт, послуг (з операцій, що оподатковуються за ставкою 20 %); відстрочений ПДВ з імпорту, на який було оформлено податковий вексель; ПДВ з вартості робіт і послуг, отриманих від нерезидентів; ПДВ з готової продукції, виготовленої з давальницької сировини нерезидента і реалізованої в Україні.

Датою виникнення податкового зобов'язання з продажу товарів (робіт, послуг) вважається дата, яка припадає на податковий період, протягом якого відбулася будь-яка з подій, яка сталася раніше: дата зарахування коштів від покупця на банківський рахунок платника податку; в разі продажу товарів за готівку – дата оприбуткування їх у касі платника податку або дата відвантаження товарів; для робіт чи послуг – дата оформлення, що засвідчує факт виконання робіт або надання послуг платником податку.

Датою виникнення податкового зобов'язання при ввезенні товарів в Україну є дата оформлення ввізної митної декларації із зазначенням у ній суми податків, що підлягає сплаті.

Податковий кредит звітного періоду містить: суми ПДВ, сплачені або нараховані платником податку постачальникам у зв'язку з придбанням товарів (робіт, послуг), вартість яких відноситься на валові витрати і основні фонди та нематеріальні активи, що підлягають амортизації; ПДВ, сплачений митним органам; суму податкового векселя, погашеного в попередньому звітному періоді.

Датою виникнення податкового кредиту є дата події, що сталася раніше: або дата отримання документів, які засвідчують факт придбання товарів, результатів робіт чи послуг, або дата списання коштів з рахунка платника податку в оплату придбаних товарів, робіт, послуг.

Суми ПДВ, сплачені платником податку у звітному періоді у

зв'язку з придбанням основних фондів, що підлягають амортизації, входять до складу податкового кредиту цього звітного періоду незалежно від строків введення в експлуатацію таких основних фондів.

У разі, коли платник податку здійснює операції з продажу товарів, що звільнені від оподаткування або не є об'єктом оподаткування, суми податку, сплачені у зв'язку з придбанням товарів, вартість яких відноситься до валових витрат виробництва основних фондів і нематеріальних активів, що підлягають амортизації, додаються, відповідно, до складу валових витрат виробництва та вартості основних фондів нематеріальних активів, а до складу податкового кредиту не входять.

Необхідно звернути увагу на терміни подання податкових декларацій і сплати ПДВ (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Терміни подання декларації та сплати ПДВ

Терміни подання декларацій з ПДВ		Терміни сплати ПДВ	
Для місячного податкового періоду	Для квартального податкового періоду	Для місячного податкового періоду	Для квартального податкового періоду
Протягом 20 календарних днів, що настають за останнім днем звітного місяця	Протягом 40 календарних днів, що настають за останнім днем звітного кварталу	Протягом 10 днів, що настають за останнім днем граничного терміну подання декларації	

Для платників податку, в яких обсяг оподатковуваних операцій продажу товарів (робіт, послуг) за попередній календарний рік перевищує 300 тис. грн, податковий період дорівнює календарному місяцю. Платники податку, що мають обсяг з продажу, менший, ніж 300 тис. грн, можуть вибирати за своїм бажанням податковий період, що дорівнює календарному місяцю або кварталу.

2.2. Тестові завдання для контролю знань

1. Платниками ПДВ є:

- 1) усі юридичні особи;
- 2) юридичні особи, у яких річний обсяг реалізації продукції перевищує 300 тис. грн за рік;
- 3) фізичні особи, що сплачують ПДВ у складі ціни придбаних товарів;
- 4) особи, які вивозять товари за митну територію України.

2. Об'єктом нарахування ПДВ є:

- 1) прибуток від реалізації продукції;

- 2) собівартість продукції;
  - 3) обороти з реалізації товарів, робіт (послуг) і митна вартість імпортованих товарів;
  - 4) вартість продукції за оптовими цінами.
3. Виробник або продавець товару, що сплачує до бюджету суму ПДВ від реалізації товару, є:
- 1) носієм податку;
  - 2) суб'єктом податку;
  - 3) об'єктом податку.
4. Ставки ПДВ у поточному році встановлено в розмірах:
- 1) 20 %;
  - 2) 20 і 17 %;
  - 3) 20 і 0 %;
  - 4) 17 і 0 %.
5. Нульова ставка податку застосовується до операцій:
- 1) з надання послуг з охорони здоров'я установами охорони здоров'я, що мають ліцензію;
  - 2) вивезення товарів за межі митної території України;
  - 3) постачання лікарських засобів і виробів медичного призначення, зареєстрованих в Україні;
  - 4) ввезення товарів на митну територію України.
6. Податкове зобов'язання – це:
- 1) сума, на яку платник податку має право зменшити суму сплати податку у звітному (податковому) періоді;
  - 2) загальна сума податку, отримана (нарахована) платником податку в звітному (податковому) періоді;
  - 3) сума, що підлягає поверненню платнику податку з бюджету.
7. Податковий кредит – це:
- 1) сума, на яку платник податку має право зменшити суму сплати податку у звітному (податковому) періоді;
  - 2) загальна сума податку, отримана (нарахована) платником податку в звітному (податковому) періоді;
  - 3) сума, що підлягає поверненню платнику податку з бюджету.
8. До бюджету сплачується:
- 1) сума ПДВ, отримана від покупців;
  - 2) сума податкового зобов'язання з ПДВ;
  - 3) сума податкового кредиту з ПДВ;
  - 4) різниця між податковим зобов'язанням і податковим кредитом.
9. На підставі якого документа підтверджуються суми ПДВ, які відносяться до податкового кредиту:
- 1) рахунка-фактури;
  - 2) рахунка-фактури й інших розрахункових (облікових) документів;
  - 3) податкової декларації;

- 4) митної декларації, податкової накладної, розрахунково-облікових документів?
10. Джерелами відшкодування ПДВ, сплаченого підприємством у складі ціни придбаних товарів, робіт, послуг, є:
- 1) собівартість продукції;
  - 2) ПДВ, отриманий від реалізації продукції, робіт, послуг;
  - 3) амортизаційні відрахування;
  - 4) чистий прибуток підприємства.
11. Податковий період з ПДВ дорівнює:
- 1) календарному року;
  - 2) календарному кварталу;
  - 3) календарному півріччю;
  - 4) календарному місяцю.
12. Квартальний облік ПДВ ведуть:
- 1) платники ПДВ, у яких обсяг оподатковуваних операцій за попередній календарний рік не перевищує 300 тис. грн;
  - 2) платники ПДВ, у яких обсяг оподатковуваних операцій за попередній календарний рік перевищує 300 тис. грн;
  - 3) платники податку незалежно від обсягу оподатковуваних операцій;
  - 4) платники податку, що здійснюють експортно-імпортні операції.
13. Податкову накладну заповнює:
- 1) продавець товару;
  - 2) податковий інспектор;
  - 3) покупець товару;
  - 4) працівник митниці.
14. Оригінал податкової накладної зберігається:
- 1) у кінцевого споживача;
  - 2) покупця;
  - 3) інспектора податкової адміністрації;
  - 4) продавця.
15. Додана вартість розраховується як:
- 1) різниця між повною вартістю товарів і вартістю сировини, матеріалів і послуг виробничого призначення;
  - 2) сума вартості матеріалів, сировини й прибутку;
  - 3) сума валового прибутку й собівартості товарів;
  - 4) сума заробітної плати працівників і собівартості товарів.
16. На бюджетне відшкодування ПДВ мають право:
- 1) всі платники ПДВ;
  - 2) платники податку, в яких податковий кредит перевищує податкове зобов'язання;
  - 3) платники податку, які експортують товари;
  - 4) платники податку, що ведуть квартальний облік ПДВ.
17. Які з операцій не є об'єктом оподаткування ПДВ:

- 1) операції з випуску цінних паперів;
  - 2) імпортування товарів в Україну;
  - 3) операції з реалізації товарів в Україні;
  - 4) експортування товарів з України?
18. Звільняються від оподаткування ПДВ операції:
- 1) з перевезення пасажирів приміським транспортом;
  - 2) придбання обладнання, яке не підлягає амортизації;
  - 3) надання благодійної допомоги іншим підприємствам;
  - 4) утримання осіб у притулках літніх людей.
19. Датою виникнення податкового зобов'язання з ПДВ при імпортуванні товарів є:
- 1) дата розвантаження товару;
  - 2) дата оплати товарів;
  - 3) дата подання вантажно-митної декларації;
  - 4) дата ввезення товарів в Україну.
20. Термін подання податкової декларації з ПДВ:
- 1) протягом 10 днів, що настають за останнім календарним днем звітного періоду;
  - 2) протягом 20 днів, що настають за останнім календарним днем звітного періоду;
  - 3) протягом 30 днів, що настають за останнім календарним днем звітного періоду;
  - 4) протягом 40 днів, що настають за останнім календарним днем звітного періоду.

2.3. Приклади розв'язання задач

Приклад 1. Витрати на виробництво одиниці продукції становлять 80 грн, планова рентабельність (відношення прибутку до витрат) – 15 %. Розрахувати базу оподаткування ПДВ, суму ПДВ і продажну ціну виробу з урахуванням цього податку.

Розв'язання. Плановий прибуток, що входить до ціни, визначаємо з урахуванням заданої рентабельності:

$$П = 80 \cdot 0,15 = 12 \text{ грн.}$$

База оподаткування ПДВ — це ціна без ПДВ:

$$\text{Ціна}_{\text{без ПДВ}} = 80 + 12 = 92 \text{ грн,}$$

$$\text{ПДВ} = 0,2 \cdot 92 = 18,4 \text{ грн.}$$

Продажна ціна з урахуванням ПДВ:

$$\text{Ціна}_{\text{з пдв}} = 92 + 18,4 = 110,4 \text{ грн.}$$

Приклад 2. Ринкова ціна одиниці продукції становить 180 грн, витрати – 120 грн. Визначити ПДВ і рентабельність продукції.

Розв'язання. Обчислюємо ПДВ:

$$\text{ПДВ} = 180 : 6 = 30 \text{ грн.}$$

Ціна без ПДВ, тобто база оподаткування, така:

$$\text{БОП} = 180 - 30 = 150 \text{ грн.}$$

Прибуток при відомих витратах: $\text{П} = 150 - 120 = 30 \text{ грн.}$

Рентабельність виробу відносно витрат за цією ринковою ціною становить: $r = 30 : 120 = 0,25 \text{ (25 \%)}.$

Приклад 3. Фірма в звітному періоді реалізувала продукцію власного виробництва на суму 24 тис. грн і виконала роботи на суму 30 тис. грн. Вона отримала кредит у банку в сумі 50 тис. грн, дивіденди – 10 тис. грн.

Виробничі витрати фірми становили: на сировину і матеріали – 18,6 тис. грн з ПДВ; оплату послуг сторонніх організацій (зв'язок, охорона та ін.) — 5,4 тис. грн з ПДВ; у фонд оплати праці (з соціальними внесками) — 10,5 тис. грн.

Розрахувати податкове зобов'язання, податковий кредит і суму ПДВ, що підлягає сплаті до бюджету.

Розв'язання. Податкове зобов'язання складається з сум ПДВ, отриманих від реалізації продукції і виконаних робіт:

$$\text{ПЗ} = 24 : 6 + 30 : 6 = 9 \text{ тис. грн.}$$

Податковий кредит складається з сум ПДВ, сплачених за сировину, матеріали й послуги сторонніх організацій:

$$\text{ПК} = 18,6 : 6 + 5,4 : 6 = 4 \text{ тис. грн.}$$

Сума ПДВ, яка підлягає сплаті до бюджету:

$$\text{ПДВ}_B = \text{ПЗ} - \text{ПК} = 9,0 - 4,0 = 5,0 \text{ тис. грн.}$$

2.4. Практичні завдання

Задача 1. Визначити строки сплати ПДВ у звітному році, якщо обсяг оподатковуваних операцій з продажу товарів підприємства за попередній календарний рік становить: а) 320 000 грн; б) 280 000 грн.

Задача 2. Визначити суму ПДВ, яка підлягає сплаті до бюджету, та строки її сплати у таких випадках:

а) у січні загальний обсяг продажу продукції власного виробництва підприємства становить 5 000 грн (без ПДВ); у цьому ж місяці воно сплатило вартість сировини і матеріалів, яка належить до складу валових витрат, на суму 4 000 грн (з ПДВ);

б) загальний обсяг продажу у серпні становить 540 000 грн (без ПДВ), з них 140 000 грн — обсяг експорту; у липні придбано основні виробничі фонди, які використовуються для виробництва як експортної, так і неекспортної продукції, на суму 180 000 грн (без ПДВ).

Задача 3. Загальна сума придбаних у звітному періоді товарів, що належать до складу валових витрат підприємства, становить 30 000 грн

(без ПДВ). Загальний обсяг продажу в звітному періоді дорівнює 22 000 грн (без ПДВ), у тому числі обсяг експорту — 12 000 грн. Визначити суму бюджетного відшкодування.

Задача 4. Загальний обсяг продажу побутової техніки у грудні становив 990 000 грн (без ПДВ), з них 690 000 грн – обсяг експорту. У цьому місяці придбано також основні виробничі фонди, які використовуються для виробництва як експортної, так і неекспортної продукції, на суму 580 000 грн (без ПДВ). Визначити суму ПДВ, яка підлягає сплаті до бюджету.

Задача 5. Протягом звітного кварталу підприємством здійснено такі операції:

1. Відповідно до договору (загальна сума за яким становить 60 000 грн, у тому числі ПДВ), що передбачає оплату взаємними постачаннями:

- у червні відвантажено напівфабрикати на суму 30 000 грн (без ПДВ);
- у серпні оприбутковано товари на суму 33 000 грн;
- у вересні отримано канцтовари на суму 10 000 грн;
- у вересні відвантажено запасні частини на суму 16 200 грн.

2. Згідно з договором (загальна сума за яким становить 60 000 грн, у тому числі ПДВ), що передбачає оплату коштами, підприємство реалізує готову продукцію. Операції було здійснено у такому порядку:

- у червні отримано часткову попередню оплату на поточний рахунок підприємства в сумі 35 000 грн;
- у серпні відвантажено готову продукцію на суму 40 000 грн;
- у вересні отримано оплату за продукцію на суму 5 000 грн.

Визначити суму ПДВ, що підлягає сплаті до бюджету (відшкодуванню з бюджету) за результатами звітного кварталу.

Задача 6. У третьому кварталі підприємством здійснено такі господарські операції:

1. На виконання договору купівлі-продажу, що передбачає оплату коштами, реалізувало готову продукцію (контрактна вартість становить 96 000 грн, у тому числі ПДВ). Операції здійснено у такому порядку:

- у липні відвантажено готову продукцію покупцю на суму 96 000 грн;
- у серпні на поточний рахунок підприємства нараховано часткову оплату за готову продукцію в розмірі 40 000 грн;
- у вересні на поточний рахунок підприємства нараховано доплату за готову продукцію в сумі 46 000 грн.

2. Відповідно до договору (загальна сума за яким становить 153 700 грн, у тому числі ПДВ), що передбачає оплату взаємними постачаннями:

- у серпні оприбутковано запасні частини на суму 72 300 грн;
- у вересні виконано будівельні роботи (згідно з актом приймання робіт сума становила 102 900 грн); оприбутковано товарну продукцію на суму 30 300 грн.

3. Отримано емісійний дохід на суму 15 000 грн.

4. Сплачено податок на додану вартість за лютий у розмірі 5 300 грн.

5. Придбано основні фонди виробничого призначення (з ПДВ) на суму 61 100 грн.

Визначити величину ПДВ, що підлягає сплаті до державного бюджету (відшкодуванню з бюджету), за результатами звітного кварталу.

Задача 7. Завод «Темп» у січні місяці одержав показники, які наведено в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Види продукції	Випуск продукції, шт.	Реалізовано продукції, шт.	Вартість одиниці продукції за вільними цінами без ПДВ, грн
А	2 100	2 000	10,37
Б	15 200	1 800	10,48
В	2 480	2 280	11,14

Крім того, до каси підприємства надійшла виручка в сумі 9 200 грн за реалізовані товари своїм робітникам за вільними цінами (без ПДВ).

Вартість сировини і матеріалів, закуплених для виготовлення зазначених товарів, становила 57 356 грн (з ПДВ).

Обчислити податок на додану вартість і скласти податкову декларацію на бланку встановленої форми.

Задача 8. Виробниче об'єднання за квітень одержало показники, які наведено в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Назва товару	Реалізовано продукції, шт.	Відпускна ціна за одиницю продукції без ПДВ, грн
А	540	29,40
Б	290	12,43
В	800	85,50
Г	140	123,40

Вартість придбаних матеріалів і сировини, яка відноситься до витрат виробництва (без ПДВ), становить 32 500 грн. Реалізовано продукцію своїм робітникам на суму 10 000 грн (без ПДВ).

Обчислити суму ПДВ і скласти податкову декларацію.

3. АКЦИЗНИЙ ПОДАТОК

3.1. Особливості адміністрування акцизного податку

Акцизний податок (акцизний збір) – це непрямий податок на високорентабельні й монопольні товари, що входить до ціни продукції. Він, як і ПДВ, сплачується у кінцевому підсумку споживачами товарів. Акцизний податок відносять до категорії специфічних акцизів, оскільки він стягується за диференційованими ставками і має вузьку базу оподаткування.

Слід зазначити, що акцизний збір було введено в Україні у 1992 році, разом з ПДВ він замінив податки з обороту і реалізації. Стягнення акцизного збору в Україні здійснюється на підставі Декрету КМУ від 26 грудня 1992 р. «Про акцизний збір» та Закону України від 15 вересня 1995 р. «Про акцизний збір на алкогольні напої та тютюнові вироби» зі змінами і доповненнями.

На відміну від ПДВ цей податок сплачується лише один раз: при реалізації товарів або їх ввезенні в Україну. **Об'єктом** оподаткування є повна вартість товару або митна вартість з урахуванням суми сплаченого мита. Основні об'єкти оподаткування акцизним податком показано на рис. 3.1.

Об'єкти оподаткування акцизним податком	
Обороти з реалізації вироблених в Україні підакцизних товарів шляхом їх продажу, обміну на інші товари, безоплатної передачі	
Обороти з реалізації товарів для власного споживання, крім оборотів з реалізації для виробництва підакцизних товарів, а також для своїх працівників	
Вартість алкогольних напоїв і тютюнових виробів, виготовлених українськими виробниками на давальницьких умовах	
Митна (закупівельна) вартість імпортованих товарів, придбаних за іноземну валюту або в порядку обміну чи безоплатної передачі	

Рис. 3.1. Об'єкти оподаткування акцизним податком

Платниками є виробники та імпортери підакцизних товарів, а саме:

- суб'єкти підприємницької діяльності – виробники підакцизних товарів, в тому числі із давальницької сировини;
- юридичні або фізичні особи, які купують підакцизні товари у податкових агентів;

- суб'єкти підприємницької діяльності, що ввозять на митну територію України підакцизні товари;
- фізичні особи (громадяни України, іноземні особи та особи без громадянства), які ввозять на митну територію України підакцизні товари в обсягах понад 200 євро.

Перелік підакцизних товарів і ставки акцизного податку затверджуються законами України. Ставки акцизного збору є єдиними на всій території України для вітчизняних та імпортованих товарів.

Товари, що оподатковуються акцизним податком, прийнято називати підакцизними (рис. 3.2).

Групи підакцизних товарів	
	Алкогільні напої, пиво
	Тютюнові вироби
	Транспортні засоби
	Нафтопродукти

Рис. 3.2. Групи підакцизних товарів

У світовій практиці акцизного оподаткування для визначення сум податку застосовують такі види ставок:

1) **специфічна** – ставка податку, яка встановлюється у твердих сумах з одиниці товару; при цьому ставка може бути в гривнях або євро з одиниці реалізованих (переданих, ввезених) товарів;

2) **адвалерна** – ставка податку, яка встановлюється у відсотках до вартості підакцизного товару;

3) **комбінована (змішана)** – поєднання попередніх видів ставок.

При останньому способі встановлення ставки сума податкових зобов'язань визначається за ставками у процентах до обороту з ціни реалізації, але не менше від встановленої твердої суми з одиниці реалізованого товару (продукції).

Ставки акцизного податку диференціюються залежно від товарної групи і походження товару (вітчизняний або імпортований).

Акцизний податок, встановлений в іноземній валюті, сплачується у валюті України за валютним курсом НБУ, що діє на день подання вантажно-митної декларації.

Розглянемо методику обчислення акцизного податку.

Сума акцизного податку, якщо ставку встановлено в грошовому еквіваленті до фізичної одиниці виміру товару, обчислюється таким чином:

1) при застосуванні ставки акцизного податку у гривнях:

$$A = C \cdot K, \quad (3.1)$$

де C — тверда ставка акцизного податку, встановлена у гривнях на одиницю товару; K — кількість товару, визначена у фізичних одиницях виміру;

2) при застосуванні ставки акцизного податку в євро:

$$A = C \cdot \text{€} \cdot K, \quad (3.2)$$

де C — тверда ставка акцизного податку, встановлена в євро на одиницю товару; € – курс гривні до євро.

Особливістю методики розрахунку акцизного податку за твердими ставками є те, що на розмір податку не впливає вартість товару.

Сума акцизного податку, якщо ставку встановлено у відсотках, обчислюється за формулою:

а) для вітчизняних товарів

$$A = C \cdot B, \quad (3.3)$$

де B – вартість товару;

б) для імпортованих товарів

$$A = (B_M + M) \cdot C, \quad (3.4)$$

де B_M – митна вартість товару; M – сума мита.

Операції, що звільняються від сплати акцизного податку, показано на рис. 3.3.

Операції, які звільнюються від сплати акцизного податку	
	Реалізація товарів на експорт за іноземну валюту
	Реалізація легкових автомобілів спеціального призначення (міліцейських, швидкої допомоги, пожежних і т.д.)
	Реалізація автомобілів спеціального призначення для інвалідів, якщо їхню вартість оплачують органи соціального забезпечення
	Товар, що імпортується на митну територію України, якщо з нього не стягується ПДВ (відповідно до законодавства)
	Реалізація підакцизних товарів для виробництва інших підакцизних товарів (реалізації спирту етилового для виробництва ліків і ветеринарних препаратів)

Рис. 3.3. Операції, що звільняються від сплати акцизного податку

Датою виникнення податкових зобов'язань з акцизного податку вважається одна з подій, що відбулася раніше:

- або дата відвантаження товарів;
- або дата надходження коштів на рахунок платника податку.

Податковий період для акцизного податку дорівнює календарному місяцю. Термін подання декларації – протягом 20 календарних днів, що настають за останнім днем звітного місяця.

Важливою особливістю справляння акцизного податку з алкогольних напоїв і тютюнових виробів є обов'язкове їх маркування.

3.2. Тестові завдання для контролю знань

1. Акцизний податок характеризується як:
  - 1) прямиий податок, що входить до ціни товарів;
  - 2) податок з високорентабельних та імпортованих товарів;
  - 3) непрямиий податок на високорентабельні й монополістичні товари, що входить до ціни цих товарів;
  - 4) прямиий податок з підакцизних товарів.
2. Платниками акцизного податку є:
  - 1) виробники та імпортери підакцизних товарів;
  - 2) експортери підакцизних товарів;
  - 3) фізичні особи, які купують підакцизні товари на території України;
  - 4) нерезиденти, які купують на території України підакцизні товари.
3. Об'єктом оподаткування при справлянні акцизного податку є:
  - 1) собівартість продукції;
  - 2) обсяги виробництва підакцизних товарів;
  - 3) оборот з реалізації, обміну, передачі вироблених в Україні товарів і митна вартість імпортованих підакцизних товарів;
  - 4) оборот з експортно-імпортованих операцій підакцизних товарів.
4. Акцизний податок обчислюється:
  - 1) в доларах США та євро з одиниці реалізованих, переданих, обмінюваних, ввезених в Україну товарів;
  - 2) євро з одиниці реалізованих, переданих, обмінюваних, імпортованих товарів або за ставками у процентах до обороту з реалізації підакцизних товарів;
  - 3) гривнях, євро з одиниці реалізованих товарів або за ставками у процентах до обороту з реалізації підакцизних товарів;
  - 4) гривнях, доларах США, євро з одиниці реалізованих, переданих, обмінюваних, імпортованих товарів або за ставками у процентах до обороту з реалізації підакцизних товарів.
5. Акцизний податок не справляється у разі реалізації підакцизних товарів:
  - 1) на експорт за іноземну валюту;
  - 2) підприємствами, у складі працівників яких зареєстровано більше

- 50 % інвалідів;
- 3) сільськогосподарськими підприємствами;
  - 4) суб'єктами малого підприємництва, які сплачують єдиний податок.
6. При імпортуванні товарів, якщо ставки акцизного податку встановлено в процентах, обчислення цього збору визначається виходячи:
- 1) з митної (закупівельної) вартості, мита;
  - 2) митної вартості, митного збору, ввізного (імпортного) мита;
  - 3) митної вартості, митного збору, ввізного (імпортного) мита, ПДВ;
  - 4) митної вартості з урахуванням сум митного збору, ввізного (імпортного) мита й акцизного збору.
7. Пільги щодо сплати акцизного податку не застосовуються:
- 1) при експортуванні товару за іноземну валюту;
  - 2) імпортуванні автомобілів;
  - 3) тимчасовому ввезенні підакцизних товарів;
  - 4) реалізації автомобілів спеціального призначення для інвалідів.
8. Якщо ставку встановлено у відсотках до вартості підакцизного товару, то це ставка:
- 1) специфічна;
  - 2) адвалерна;
  - 3) комбінована.
9. Які фактори не впливають на встановлення терміну сплати акцизного податку до бюджету:
- 1) вид підакцизного товару, середньорічна сума податку;
  - 2) рентабельність продукції, вид підакцизного товару;
  - 3) загальна сума акцизного збору, яку сплатив платник податку за попередній рік;
  - 4) походження підакцизного збору (імпортний або вітчизняний)?
10. Перелік товарів, на які в Україні встановлюється акцизний податок, затверджується:
- 1) Кабінетом Міністрів;
  - 2) Верховною Радою;
  - 3) Президентом;
  - 4) Міністерством фінансів.
11. Основною причиною незначних надходжень від акцизного податку в бюджет є:
- 1) вузька база оподаткування;
  - 2) низькі податкові ставки;
  - 3) нерегулярна сплата податку;
  - 4) широке коло пільг.
12. Акцизний податок обчислюється у процентах до обороту з продажу при оподаткуванні:
- 1) алкогольних напоїв;
  - 2) транспортних засобів;

- 3) тютюнових виробів;
  - 4) нафтопродуктів.
13. Максимальні роздрібні ціни на підакцизну продукцію встановлюють:
- 1) виробники;
  - 2) експортери;
  - 3) реалізатори;
  - 4) посередники.
14. При перевезенні підакцизних товарів через територію України транзитом митним органам надсилають фінансові гарантії у вигляді:
- 1) гарантійного мита;
  - 2) грошової застави;
  - 3) страхування фінансової відповідальності;
  - 4) усі відповіді правильні.
15. Сплата акцизного податку при виробництві вин без додавання спирту здійснюється:
- 1) при купівлі марок акцизного збору;
  - 2) на третій робочий день;
  - 3) до кінця звітного місяця;
  - 4) до 20 числа місяця, що настає за звітним.
16. Податковим періодом для акцизного податку є:
- 1) місяць;
  - 2) квартал;
  - 3) рік.
17. Контроль за сплатою акцизного податку в бюджет проводять:
- 1) платники податків;
  - 2) податкові органи;
  - 3) податкова міліція;
  - 4) імпортери підакцизних товарів.
18. Оподаткування предметів розкоші має на меті:
- 1) перерозподіл доходів між різними верствами населення;
  - 2) вилучення доходів у багатих людей;
  - 3) рівномірний розподіл податків між різними товарами;
  - 4) усі відповіді правильні.
19. Акцизне оподаткування імпорту має на меті:
- 1) захист імпортерів;
  - 2) захист вітчизняних товаровиробників;
  - 3) розвиток міжнародних відносин;
  - 4) загострення міждержавних протиріч.
20. Підтвердженням сплати акцизного податку в бюджет при оподаткуванні алкогольних напоїв і тютюнових виробів є:
- 1) податкові накладні;
  - 2) товарні чеки;
  - 3) марки акцизного збору;
  - 4) податкові декларації.

3.3. Приклади розв'язання задач

Приклад 1. Витрати на виробництво одиниці підакцизного товару становить 40 грн, його планова рентабельність – 30 %, ставка акцизного податку – 5 %. Розрахувати продажну ціну товару.

Розв'язання. Прибуток, що входить до ціни товару:

$$П = 40 \cdot 0,3 = 12 \text{ грн.}$$

База оподаткування акцизного податку: $БО = 40 + 12 = 52 \text{ грн.}$

Сума акцизного податку, яка входить до ціни товару:

$$А = 52 \cdot 0,05 = 2,6 \text{ грн.}$$

Ціна з урахуванням акцизу: $Ц_a = 52 + 2,6 = 54,6 \text{ грн.}$

ПДВ, що входить до ціни товару: $ПДВ = 54,6 \cdot 0,2 = 10,92 \text{ грн.}$

Продажна ціна з урахуванням ПДВ і акцизного податку:

$$Ц_{пдв} = 54,6 + 10,92 \text{ грн.}$$

Приклад 2. Фірма-виробник реалізувала в звітному періоді підакцизний товар на суму 12 000 грн. Ставка акцизного податку становить 25 % стосовно бази оподаткування без ПДВ і акцизного податку. Розрахувати суму акцизного податку звітного періоду.

Розв'язання. Визначимо базу оподаткування акцизним податком, для чого віднімемо ПДВ з обсягу реалізації:

$$БО = 12\,000 - 2000 = 10\,000 \text{ грн.}$$

Сума акцизного податку така: $А = 10\,000 \cdot 0,25 : 1,25 = 2\,000 \text{ грн.}$

3.4. Практичні завдання

Задача 1. Коньячний завод реалізував дочірньому підприємству оптової торгівлі 28 000 пляшок бренді міцністю 40,0 % у перерахунку на 100-відсотковий спирт за оптовими цінами. Місткість тари (пляшок бренді) — 0,5 л. Розрахувати суму акцизного податку.

Задача 2. Підприємство реалізувало в звітному році лікєро-горілчані вироби у таких розмірах:

- 1) 740 літрів горілки з відсотковим вмістом спирту 40%;
- 2) 490 літрів шампанського напівсолодкого;
- 3) 689 літрів горілки з відсотковим вмістом спирту 42%;
- 4) 550 літрів лікєру з відсотковим вмістом спирту 21%.

Розрахувати суму акцизного податку.

Задача 3. Лікєро-горілчаній завод реалізував продукцію, яку наведено в табл. 3.1.

Розрахувати суму акцизного податку.

Таблиця 3.1

№ п/п	Назва товару	Вміст спирту, %	Обсяг реалізації, л
1	Горілка «Одеса»	40	500
2	Коньяк «Белый аист»	37	600
3	Шампанське «Таіровське»	18	700
4	Лікер «Лимонний»	12	400

Задача 4. Автозавод у звітному місяці реалізував 12 автомобілів із об'ємами циліндрів двигунів 1 570 см³ і 8 автомобілів із об'ємами циліндрів двигунів 2 445 см³. Розрахувати суму акцизного податку.

Задача 5. ТОВ «Марс» — виробник алкогольних напоїв і пива – відвантажило в звітному періоді ТОВ «Крокус» вина ігристі в обсязі 900 л. Оплату отримало в звітному періоді. Контрактна вартість становить 14 250 грн (без ПДВ та акцизного податку).

Визначити суму акцизного податку, що має сплатити товаровиробник, контрактну вартість з урахуванням непрямих податків і ціну одиниці підакцизного товару.

Задача 6. У жовтні підприємство виготовило й реалізувало споживачам 180 т паливно-мастильних матеріалів. Собівартість виготовлення 1 т становить 1 200 грн. Прибуток від реалізації дорівнює 42 000 грн.

Визначити суму акцизного податку, що має сплатити товаровиробник, контрактну вартість з урахуванням непрямих податків і ціну одиниці підакцизного товару.

Задача 7. Підприємство-виробник у жовтні реалізувало 900 кг дизельного палива. У вересні ціна реалізації 1 500 кг палива (без ПДВ та акцизного податку) становила 4 200 грн.

Розрахувати належну до сплати в бюджет суму акцизного податку.

Задача 8. Фактичні обсяги реалізації сигарет з фільтром за місяць дорівнюють 108 000 штук. Оборот з продажу сигарет за максимальними роздрібними цінами (без ПДВ та акцизного податку) становить 9 600 грн. Розрахувати суму акцизного податку.

Задача 9. Максимальна роздрібна ціна на сигарети з фільтром за власною назвою «Ватра» становить 1,68 грн, без податку на додану вартість і акцизного податку – 1,07 грн. Фактичні обсяги реалізації сигарет з фільтром – 7 000 пачок. Розрахувати суму акцизного податку.

4. ПОДАТОК НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ

4.1. Особливості адміністрування податку на прибуток підприємств

Податок на прибуток підприємств належить до прямих податків. **Об'єктом оподаткування** є прибуток до оподаткування, що визначається як різниця між сумою скоригованого доходу і сумою валових витрат і амортизації:

$$П_0 = ВД_{СК} - ВВ - А, \quad (4.1)$$

де $ВД_{СК}$ – скоригований валовий дохід; $ВВ$ – валові витрати; $А$ – амортизація.

Скоригований валовий дохід розраховується шляхом сумування всіх доходів за мінусом тих, що до їхнього складу не входять.

Платниками податку є фізичні й юридичні особи (рис. 4.1).

Платники зі сплати податку на прибуток підприємств	
---	--

<i>Резиденти</i> – суб'єкти підприємницької діяльності, бюджетні, громадські й інші організації, які здійснюють діяльність, спрямовану на отримання прибутку як в Україні, так і за її межами, філії, відділення платників, що не мають статусу юридичної особи і розташовані на території іншої територіальної громади

<i>Нерезиденти</i> — фізичні й юридичні особи, що отримують доходи з джерел їх походження в Україні. До цієї категорії не належать установи, що мають дипломатичний статус або імунітет згідно з міжнародними договорами
--

Постійні представництва нерезидентів, які отримують доходи в Україні або виконують агентські (представницькі) функції щодо таких нерезидентів

Рис. 4.1. Операції, що оподатковуються за нульовою ставкою

Валовий дохід – загальний дохід підприємства від усіх видів діяльності, отриманий протягом звітного періоду в грошовій, матеріальній і нематеріальній формах як на території України, так і за її межами.

Важливо звернути увагу на доходи, які входять і не входять до складу валового доходу підприємства (табл. 4.1).

Валові витрати – це сума будь-яких витрат платника в грошовій, матеріальній або нематеріальній формі, що здійснюються як компенсація вартості товарів, робіт, послуг, які платник придбаває для подальшого використання в господарській діяльності.

Доходи, які входять і не входять до складу валового доходу

Доходи, які входять до складу валового доходу	Доходи, які не входять до складу валового доходу
Доходи від продажу товарів (робіт, послуг)	Сума ПДВ, крім випадків, коли підприємство не є платником ПДВ
Доходи від продажу цінних паперів, крім їх первинного розміщення	Сума коштів у частині надмірно сплачених податків, що повертаються із бюджету
Доходи від проведених банківських, страхових та інших послуг, торгівлі валютними цінностями	Кошти або майно, що надходять у вигляді міжнародної технічної допомоги відповідно до міжнародних угод
Доходи від спільної діяльності та у вигляді дивідендів, отриманих від нерезидентів, процентів, роялті (компенсація за використання прав інтелектуальної і промислової діяльності), володіння борговими вимогами, здійснення лізингових операцій	Сума коштів або вартість майна, отримані платником податку за рішенням суду як компенсація витрат або збитків, яких зазнав платник унаслідок порушення його прав та інтересів
Доходи минулих періодів, виявлені у звітному періоді	Сума коштів або вартість майна, отримані платником як компенсація за примусове відчуження державою майна платника податку
Суми безповоротної фінансової допомоги, суми отриманих штрафів, пені, неустойки, отримані платником податку у звітному періоді	Сума коштів або вартість майна, що надходять платнику у вигляді інвестицій у корпоративні права, емітовані платником; сума одержаного емісійного доходу

Доцільно звернути увагу на витрати, які входять і не входять до складу валових витрат (табл. 4.2).

Окремо виділяють витрати подвійного призначення:

- на забезпечення найманих працівників спеціальним одягом, взуттям, харчуванням;
- пов'язані з науково-технічним забезпеченням господарської діяльності;
- природоохоронного призначення;
- на придбання ліцензій та інших спеціальних дозволів для ведення господарської діяльності;
- на службові відрядження;
- на проведення рекламних заходів;
- на страхування;
- на гарантійний ремонт товарів.

Витрати, які входять і не входять до складу валових витрат

Витрати, які входять до складу валових витрат	Витрати, які не входять до складу валових витрат
Витрати, пов'язані з підготовкою, організацією, веденням виробництва, реалізацією продукції, охороною праці	Виплати на сплату податку на прибуток підприємств, податку на нерухомість, податку на додану вартість, що входить до ціни товарів, сплату податків на доходи фізичних осіб
Витрати за операціями з борговими зобов'язаннями й валютними цінностями	Придбання лотерей, витрати за основними фондами і нематеріальними активами, які підлягають амортизації
Витрати за операціями з основними фондами та нематеріальними активами	Сплата вартості торгових патентів, сплата пені, штрафів, неустойки
Витрати за іншими операціями (збитки, сплата процентів за депозитами)	Витрати, не пов'язані з веденням виробничої діяльності
Суми коштів, внесені до страхових резервів	Виплата емісійного доходу
Суми валових витрат попередніх періодів, виявлені в цьому періоді	Фінансування особистих потреб фізичних осіб
Зменшення вартості запасів товарно-матеріальних цінностей	Амортизаційні відрахування
Добровільні внески	Виплата дивідендів

Амортизація – поступове віднесення витрат з придбання, виготовлення або поліпшення основних фондів і нематеріальний активів на зменшення скоригованого прибутку платника податку у межах норм амортизаційних відрахувань.

Датою збільшення валового доходу вважається дата, що припадає на податковий період, протягом якого відбулася будь-яка з подій, що настала раніше:

- або дата зарахування коштів від покупців на банківський рахунок, а в разі продажу товарів за готівку – дата оприбуткування в касі платника податку;
- або дата відвантаження товарів чи фактичне надання робіт, послуг платнику податку.

Датою збільшення валових витрат підприємства вважається дата, яка припадає на податковий період, протягом якого відбулась будь-яка з подій, що настала раніше:

- або дата списання коштів з банківського рахунка платника податку на оплату товарів, а в разі їх придбання за готівку – день видачі їх з каси платника податку;
- або дата оприбуткування товарів чи фактично отриманих результатів робіт.

Податок, що підлягає сплаті до бюджету, визначається за формулою

$$П = П_о \cdot C_{пп} - АВ - П_п, \quad (4.2)$$

де $П_о$ – оподатковуваний прибуток; $C_{пп}$ – ставка податку на прибуток (див. табл. 1.1); АВ – авансовий внесок, що підлягає сплаті при виплаті дивідендів; $П_п$ – плата за патент (якщо підприємство здійснює ті види діяльності, які підлягають патентуванню).

Податковий період для податку на прибуток дорівнює календарному кварталу, півріччю, трьом кварталам, одному року. Декларація з податку на прибуток подається щоквартально протягом 40 календарних днів, що настають за останнім днем звітного періоду. Сплачується податок протягом 10 днів, що настають за останнім днем граничного терміну подання декларації.

4.2. Тестові завдання для контролю знань

1. Платниками податку на прибуток є:
  - 1) резиденти, які займаються підприємницькою діяльністю і отримують прибуток;
  - 2) нерезиденти, які займаються підприємницькою діяльністю на території України;
  - 3) резиденти та нерезиденти, які займаються підприємницькою діяльністю на території України;
  - 4) імпортери, які ввозять товар в Україну.
2. Об'єктом оподаткування при справлянні податку на прибуток підприємств є:
  - 1) валовий прибуток;
  - 2) різниця між валовими доходами і валовими витратами;
  - 3) прибуток як різниця між валовими доходами і валовими витратами й амортизаційними відрахуваннями;
  - 4) різниця між скоригованим валовим доходом і валовими витратами й амортизаційними відрахуваннями.
3. За якою ставкою в 2012 році стягується податок на прибуток підприємств:
  - 1) 23 %;
  - 2) 25 %;
  - 3) 21 %;
  - 4) 19 %?
4. Основною діяльністю платника податку є:
  - 1) діяльність протягом календарного року;
  - 2) діяльність, що є регулярною протягом звітного періоду;
  - 3) діяльність, що є постійною і регулярною протягом календарного року, на який припадає звітний період;

- 4) виробнича діяльність.
5. До складу валового доходу не входить:
  - 1) емісійний дохід;
  - 2) дохід від надання майна у фінансову оренду;
  - 3) штрафи, пеня, неустойки, отримані платником податку;
  - 4) сума акцизного збору, що входить до ціни реалізації продукції.
6. Валовий дохід містить:
  - 1) безоплатно надані платнику податку товари;
  - 2) суми штрафів, отримані за рішенням сторін договору або рішенням суду;
  - 3) кошти або майно, що надходять платникові податку як внески до статутного фонду такого платника.
7. До складу валового доходу не входять:
  - 1) суми податку на додану вартість, отримані платником податку на додану вартість, що входять до вартості продажу товарів;
  - 2) безоплатно надані платникові податку товари;
  - 3) загальні доходи від продажу товарів.
8. Валові витрати становлять:
  - 1) суму будь-яких витрат платника податку у грошовій, матеріальній або нематеріальній формі, які здійснюються як компенсація вартості товарів (робіт, послуг);
  - 2) суму матеріальних витрат платника податку;
  - 3) суму матеріальних і трудових витрат платника податку в основній сфері діяльності;
  - 4) суму матеріальних витрат, що входять до собівартості.
9. До складу валових витрат входять:
  - 1) кошти або майно, добровільно передані в неприбуткові організації, у будь-якому розмірі без обмежень;
  - 2) витрати на сплату штрафів, неустойки і пені за рішенням сторін договору або суду;
  - 3) суми будь-яких витрат, сплачених протягом звітного періоду в зв'язку з підготовкою, організацією, веденням виробництва, продажем продукції й охороною праці.
10. До складу валових витрат не входять:
  - 1) сума комунального податку;
  - 2) витрати на придбання ліцензій;
  - 3) витрати, пов'язані з веденням господарської діяльності;
  - 4) сума амортизаційних відрахувань.
11. Витрати платника податку на забезпечення найманих осіб спеціальним одягом, взуттям, обмундируванням до складу валових витрат:
  - 1) не входять;
  - 2) входять без обмежень;
  - 3) входять згідно з переліком, установленим Кабінетом Міністрів України;
  - 4) входять на підставі рішення керівництва підприємства.

12. Які внески на соціальні заходи належать до валових витрат:
- 1) суми зборів на добровільне пенсійне страхування, суми внесків до фонду охорони праці;
  - 2) суми зборів на обов'язкове й добровільне пенсійне страхування та інші види загальнообов'язкового соціального страхування фізичних осіб;
  - 3) добровільні внески до пенсійного фонду працівника, якщо працівник має трудові відносини з платником податку;
  - 4) внески на добровільне соціальне страхування на випадок безробіття?
13. Будь-які витрати, пов'язані з веденням господарської діяльності, до складу валових витрат входять за умови їх підтвердження:
- 1) платіжними документами бухгалтерського обліку;
  - 2) розрахунковими документами бухгалтерського обліку;
  - 3) розрахунковими і платіжними документами, обов'язковість яких передбачають правила ведення податкового обліку;
  - 4) рахунками-фактурами.
14. Джерелом сплати податку на прибуток є:
- 1) дохід від реалізації продукції;
  - 2) валовий дохід;
  - 3) прибуток від звичайної діяльності, обчислений з метою оподаткування;
  - 4) собівартість продукції.
15. Обчислений податок на прибуток, що буде перерахований до бюджету, зменшується:
- 1) на витрати на придбання торгових патентів;
  - 2) амортизаційні відрахування;
  - 3) суму валових витрат підприємства;
  - 4) суму сплаченого комунального податку.
16. Податковий період при сплаті податку на прибуток дорівнює:
- 1) кварталу;
  - 2) півріччю;
  - 3) трьом кварталам;
  - 4) одному року;
  - 5) усі відповіді правильні.
17. Датою збільшення валового доходу є:
- 1) дата зарахування коштів;
  - 2) дата відвантаження товарів;
  - 3) дата події, що сталася раніше: або дата зарахування коштів, або дата відвантаження товарів;
  - 4) дата оприбуткування товарів.
18. Датою збільшення валових витрат є:
- 1) дата списання коштів з банківського рахунка платника податку на оплату товарів;

- 2) дата оприбуткування товарів або отримання результатів (послуг);
  - 3) дата події, що сталася раніше: або дата списання коштів з банківського рахунка, або дата оприбуткування товарів;
  - 4) немає правильної відповіді.
19. Платники подають до податкового органу декларацію про податок на прибуток не пізніше:
- 1) 10 днів, що настають за останнім календарним днем звітного періоду;
  - 2) 20 днів, що настають за останнім календарним днем звітного періоду;
  - 3) 40 днів, що настають за останнім календарним днем звітного періоду.
20. Податок на прибуток сплачується в бюджет не пізніше:
- 1) 10 днів, що настають за останнім календарним днем граничного терміну, передбаченого для подання декларації;
  - 2) 10 днів, що настають за останнім календарним днем звітного періоду;
  - 3) 40 днів, що настають за останнім календарним днем звітного періоду.

4.3. Приклади розв'язання задач

Приклад 1. За звітний період підприємство здійснило такі операції:

1. Отримало кошти, що надійшли на розрахунковий рахунок за відвантажену продукцію, – 19 тис. грн з ПДВ.

2. Одержало пеню за недопоставлення йому продукції згідно з договором – 3 тис. грн.

3. Сплатило пеню в бюджет за несвоєчасні розрахунки з бюджетом – 2,0 тис. грн.

4. Отримало проценти від банку за зберігання коштів на депозитному рахунку і помилково не включені до оподатковуваних доходів у попередньому звітному періоді – 25 тис. грн.

Визначити суму скоригованого валового доходу.

Розв'язання. Розраховуємо суму скоригованого валового доходу:

$$ВД_{СК} = 19\ 000 \cdot 5 : 6 + 3\ 000 + 25\ 000 = 43\ 833,33 \text{ грн.}$$

Приклад 2. За звітний період витрати, пов'язані з придбанням сировини, становили 48 000 грн (з ПДВ), витрати на оплату праці — 6 000 грн, сума відрахувань на соціальні заходи — 2 000 грн, витрати на рекламу — 1 200 грн (з ПДВ), витрати на утримання об'єктів соціальної сфери — 4 000 грн, нараховані відсотки за борговими зобов'язаннями у зв'язку з веденням господарської діяльності — 3 000 грн, витрати на організацію презентації – 5 000 грн, сума штрафу, сплаченого за рішенням арбітражного суду, – 7 000 грн.

Визначити суму валових витрат підприємства.

Розв'язання. Розраховуємо суму валових витрат підприємства:

$$ВВ = 48\ 000 \cdot 5 : 6 + 6\ 000 + 2\ 000 + 1\ 200 \cdot 5 : 6 + 4\ 000 + 3\ 000 = 56\ 000 \text{ грн.}$$

Приклад 3. За звітний період фірма отримала доходи від надання послуг на суму 84 000 грн і дивіденди від іншого підприємства — резидента України – 20 000 грн. Було придбано матеріали виробничого призначення на суму 48 000 грн, обладнання (основні засоби) для виробництва — на суму 60 000 грн; нараховано заробітну плату працівникам – 10 000 грн (з внесками до Пенсійного і соціальних фондів). Вартість усіх послуг, робіт і матеріальних цінностей наведено у продажних цінах з ПДВ.

Визначити суму податку на прибуток.

Розв'язання. Розраховуємо прибуток, що підлягає оподаткуванню:

$$П_0 = ВД_{СК} - ВВ - А.$$

Скоригований валовий дохід:

$$ВД_{СК} = 84\ 000 - 84\ 000 : 6 = 70\ 000 \text{ грн.}$$

Валові витрати: $ВВ = 48\ 000 : 6 + 10\ 000 = 50\ 000 \text{ грн.}$

База оподаткування: $П_0 = 70\ 000 - 50\ 000 = 20\ 000 \text{ грн.}$

Обчислюємо суму податку на прибуток:

$$ПП = 20\ 000 \cdot 0,21 = 4200 \text{ грн.}$$

4.4. Практичні завдання

Задача 1. За звітний період підприємство отримало доходи від продажу товарів на суму 21 600 грн (з ПДВ). Отримана безповоротна фінансова допомога становить 8 300 грн, пеня, одержана підприємством за недопостачання йому продукції згідно з договором, – 3 700 грн.

Визначити суму скоригованого валового доходу.

Задача 2. За звітний період витрати, пов'язані з оплатою отриманих послуг виробничого характеру, становили 18 000 грн (з ПДВ), приріст балансової вартості матеріалів на складах — 5 000 грн, сума коштів, перерахованих до благодійного фонду, — 10 000 грн, витрати на розповсюдження подарунків з метою реклами — 8 000 грн, витрати на оплату праці — 36 000 грн, витрати на придбання основних виробничих фондів — 1 000 000 грн (з ПДВ). Оподатковуваний прибуток попереднього звітного періоду становив 140 000 грн.

Визначити суму валових витрат підприємства.

Задача 3. У звітному році сума скоригованого доходу підприємства становила 150 000 грн, валових витрат – 60 000 грн, амортизаційних відрахувань — 30 000 грн. Крім того, на ремонт основних виробничих фондів підприємство витратило 25 000 грн. Їхня балансова вартість на початок звітного року становила 150 000 грн.

Визначити суму податку на прибуток і строки її сплати.

Задача 4. Скоригований валовий дохід підприємства за звітний квартал становив 180 000 грн, витрати на заробітну плату – 40 000 грн, на соціальне страхування — 16 000 грн, витрати на оплату покупних

матеріалів — 9 200 грн (з ПДВ). Залишок матеріалів на складі на початок звітнього кварталу дорівнював 2 500 грн. За квартал на виробничу діяльність витрачено матеріалів на суму 2 000 грн.

Визначити суму податку на прибуток, що підлягає сплаті за звітний квартал, і строки її сплати.

Задача 5. Існує така інформація щодо результатів діяльності ВАТ «Олена»:

1. Балансова вартість основних фондів на початок року – 100 500 грн.
2. Амортизація – 7 000 грн.
3. Придбання основних фондів – 30 000 грн.
4. Продаж товарів (з ПДВ) – 650 000 грн.
5. Дохід від операцій торгівлі цінними паперами – 18 000 грн.
6. Сума коштів, сплачених за сировину, комплектувальні запчастини (без ПДВ) – 140 000 грн.
7. Витрати на реконструкцію основних фондів – 36 000 грн.
8. Сума сплачених штрафів, пені – 1 000 грн.
9. Сума заробітної плати й відрахування на обов'язкове пенсійне і соціальне страхування – 87 300 грн.

Визначити суму податку на прибуток і строки її сплати.

Задача 6. Визначити суму податку на прибуток за наведеними даними, тис. грн:

1. Балансова вартість основних фондів на початок року – 120 300.
2. Амортизація – 7 700.
3. Придбання основних фондів – 35 300.
4. Продаж товарів (з ПДВ) – 700 200.
5. Дохід від операцій торгівлі цінними паперами – 35 700.
6. Сума сплачених дивідендів платником податку – 42 900.
7. Сума коштів, сплачених за сировину, комплектувальні запчастини (з ПДВ), – 120 000.
8. Витрати на поточний ремонт – 32 200.
9. Сума сплачених штрафів, пені – 1 100.
10. Сума заробітної плати й відрахування на обов'язкове пенсійне і соціальне страхування – 75 200.

Задача 7. Протягом звітнього кварталу підприємство здійснило такі операції:

1. Отримало доходи від реалізації товарів, послуг і робіт – 720 000 грн з урахуванням ПДВ.
2. Виплатило суму штрафів, неустойки та пені, одержаних за рішенням сторін договору, – 4 300 грн.
3. Отримало суму коштів у частині надмірно сплаченого податку — 750 грн.
4. Оприбуткувало сировину для виготовлення товарної продукції – 38 000 грн без урахування ПДВ.
5. Отримало токарний верстат — 680 000 грн.

6. Нарахувало заробітну плату працівникам підприємства – 52800 грн.

7. Здійснило відрахування від фонду оплати праці працівників підприємства — 21 120 грн.

8. Нарахувало комунальний податок – 1 800 грн.

Балансова вартість запасів на початок звітного періоду становить 4 600 грн, на кінець звітного періоду — 9 100 грн. Амортизаційні відрахування звітного періоду дорівнюють 2 300 грн.

Визначити суму податку на прибуток, що підлягає сплаті до бюджету, за результатами звітного кварталу та строки її сплати.

Задача 8. Сума оподаткованого прибутку за перший квартал звітного року становить 520000 грн. За результатами роботи за минулий рік підприємство нарахувало дивіденди на суму 390000 грн і 26 березня виплатило їх засновникам. Сума оподаткованого прибутку за другий квартал становить 52 000 грн, за третій – 104 000 грн, за четвертий — 130 000 грн.

Визначити суму податку на прибуток, що підлягає сплаті до бюджету, і строки її сплати.

5. ПОДАТОК З ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

5.1. Особливості адміністрування податку з доходів фізичних осіб

Податок з доходів фізичних осіб – плата фізичної особи за послуги, які надаються їй територіальною громадою, на території якої така фізична особа має податкову адресу або розташовано особу, що виплачує оподатковувані доходи.

Платниками податку з доходів фізичних осіб є:

- резиденти, які отримують як доходи з джерелом їх походження на території України, так і іноземні доходи;
- нерезиденти, які отримують доходи з джерелом їх походження на території України.

Об'єктами оподаткування є:

- загальний місячний оподатковуваний дохід;
- чистий річний оподатковуваний дохід;
- доходи з джерелом їх походження в Україні, які підлягають оподаткуванню при виплаті;
- іноземні доходи.

Доходи, що належать до загального місячного оподаткованого доходу:

- доходи у вигляді заробітної плати, інші виплати й винагороди, нараховані платнику податку відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору;
- вартість подарунків у межах, що підлягають оподаткуванню;

- частина доходів від операцій з майном;
  - доходи від продажу об'єктів прав інтелектуальної власності;
  - доходи у вигляді сум авторської винагороди;
  - дохід у вигляді неустойки, штрафів або пені, фактично одержаних платником податку як відшкодування матеріальної чи моральної шкоди;
  - сума страхових виплат, страхових відшкодувань або викупних сум, отриманих платником податку за договорами довгострокового страхування життя та недержавного пенсійного страхування;
  - дохід від надання майна в оренду або суборенду;
  - дохід у вигляді вартості успадкованого майна, що підлягає оподаткуванню;
  - інвестиційний прибуток від здійснення платником податку операцій з цінними паперами й корпоративними правами, випущеними в інших, ніж цінні папери, формах;
  - дохід у вигляді процентів, дивідендів і роялті, виграшів, призів.
- Не є об'єктами оподаткування податком з доходів фізичних осіб:
- суми державної адресної допомоги;
  - пенсії з Пенсійного фонду;
  - соціальна допомога з вагітності, родів та нагляду за дитиною;
  - аліменти, отримані від резидентів;
  - кошти, отримані як допомога на лікування.

Під час нарахування доходів у вигляді заробітної плати об'єкт оподаткування, або база оподаткування (БО), зменшується на суму єдиного соціального внеску (до Пенсійного фонду й фондів державного соціального страхування відраховується 3,6 %):

$$BO = H3П - ECV, \quad (5.1)$$

де H3П – нарахована заробітна плата;

ECV – єдиний соціальний внесок ($ECV = H3П \cdot 3,6\%$).

Загальна ставка податку на доходи у вигляді заробітної плати становить 15 %. Винятком є заробітна плата, розмір якої перевищує 10-кратний розмір мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня звітного року. У такому випадку ставка дорівнює 17 %.

Платник податку має право на зменшення суми загального місячного оподаткованого доходу, отриманого з джерела на території України від одного працедавця у вигляді заробітної плати на суму **податкової соціальної пільги**, розмір якої визначається соціальним статусом отримувача (рис. 5.1). У загальному випадку податкова соціальна пільга дорівнює 50% мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня звітного року.

Розмір податкової соціальної пільги за статусом платника	
75 % мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня звітного року	100 % мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня звітного року
Платник податку	Платник податку
Самотня матір або самотній батько у розрахунку на кожну дитину до 18 років	Герой України, Герой Радянського Союзу
Особа, яка виховує трьох або більше дітей, у розрахунку на кожну дитину до 18 років	Учасник бойових дій під час Другої світової війни
Учень, студент, аспірант	Колишній в'язень концтаборів
Інвалід I або II групи	
Особа, яка утримує дитину-інваліда I або II групи, у розрахунку на кожну дитину до 18 років	
Вдівець або вдова	

Рис. 5.1. Розміри податкової соціальної пільги

Податкова соціальна пільга застосовується до доходу, нарахованого на користь платника податку протягом звітного податкового місяця як заробітна плата, якщо його розмір не перевищує суми, яка дорівнює сумі місячного прожиткового мінімуму, чинного для працездатної особи на 1 січня звітного податкового року, помноженої на 1,4 та округленої до найближчих 10 грн.

Якщо заробітна плата не перевищує встановленої межі для застосування податкової соціальної пільги, то база оподаткування розраховується за формулою

$$BO = HЗП - ЕСВ - ПСП, \quad (5.2)$$

де ПСП – податкова соціальна пільга.

Податковий кредит – сума (вартість) витрат, понесених платником податку – резидентом – у зв'язку з придбанням товарів (робіт, послуг) у резидентів – фізичних або юридичних осіб - протягом звітного року (крім витрат на сплату ПДВ та акцизного збору), на суму яких дозволяється зменшення суми його загального річного оподаткованого доходу, одержаного за звітний рік (рис. 5.2).

Витрати, які можуть бути віднесені платником до складу податкового кредиту

Суми коштів або вартість майна, переданих платником податку у вигляді пожертвувань або благодійних внесків неприбутковим організаціям (2 – 5 % від загального річного оподатковуваного доходу)
Суми коштів, сплачених платником податку на користь закладів освіти для компенсації вартості середньої професійної або вищої форми навчання (загальна сума витрат не повинна перевищувати суми прожиткового мінімуму на працездатну особу на початок року, помноженої на 1,4 і округленої до 10 грн у розрахунку на кількість повних або неповних місяців навчання протягом звітного року)
Суми витрат платника податку на сплату за власний рахунок страхових внесків, страхових премій страхувальнику-резиденту за договорами довгострокового страхування життя (загальна сума витрат не повинна перевищувати суми прожиткового мінімуму на працездатну особу на початок року, помноженої на 1,4 і округленої до 10 грн)
Суми власних коштів платника податку, сплачених на користь закладів охорони здоров'я для компенсації вартості платних послуг з лікування (для придбання життєво необхідних ліків – за переліком КМУ, донорських компонентів, протезно-ортопедичних пристосувань) у розмірах, що не покриваються виплатами з фонду загальнообов'язкового медичного страхування
Частина суми процентів за іпотечним кредитом, сплачених платником податку
Суми витрат платника податку на сплату за власні кошти страхових внесків, страхових премій страхувальнику-резиденту за договорами недержавного пенсійного страхування

Рис. 5.2. Елементи податкового кредиту

Суми витрат мають бути документально підтверджені й відображені в податковій декларації. Право податкового кредиту на наступні періоди не переноситься. Загальна сума податкового кредиту не може бути більшою за суму річного оподатковуваного доходу, отриманого як заробітна плата.

Крім доходів у вигляді заробітної плати фізичні особи можуть отримувати й інші види доходів, які також підлягають оподаткуванню. В табл. 5.1 наведено ставки податку з доходів фізичних осіб за джерелом їх отримання.

Таблиця 5.1

Ставки податку з доходів фізичних осіб

Найменування доходу	Ставка
Дохід у вигляді заробітної плати, інші виплати і винагороди, нараховані відповідно до умов цивільно-правового договору	Базова ставка - 15%
Дохід у вигляді штрафів, неустойки або пені, отримані як відшкодування морального або матеріального збитку	15 %
Надання нерухомості в оренду, житловий найм	
Дивіденди, роялті, інвестиційний прибуток	
Дохід, отриманий за договорами довгострокового страхування життя і недержавного пенсійного страхування	
Іноземний дохід (з урахуванням норм міжнародних угод)	
Процентний (у т.ч. дисконтний) дохід, крім відсотків за банківськими депозитами, а також доходів за ощадними сертифікатами	
Дохід від продажу об'єктів нерухомості, придбаних після 01.01.2004 р.	
Дохід від продажу рухомого майна	
Дохід від відшкодування втраченої власності	
Процент на банківський депозит (вклад) у банк або небанківську фінансову установу	
Дохід від продажу об'єктів нерухомого майна, що є власністю платника податків до 01.01.2004 р.	1 – 5 %
Дохід від обміну об'єктів нерухомого майна, що перебувають у власності до 01.01.2004 р., для кожної сторони договору міни	50 % від суми податку за ставкою 1 і 5%
Дохід від обміну об'єктів нерухомості, придбаних після 01.01.2004 р. для кожної сторони договору міни	50 % від суми податку за ставкою 15%
Дохід від обміну об'єктів рухомого майна для кожної сторони договору міни	
Дохід від успадкування коштів, майна, майнових або немайнових прав (залежно від ступеня споріднення)	0; 5; 15 і 30%
Дохід від одержання подарунка (або внаслідок укладення договору дарування)	15 %
Виграш або приз у лотерею (крім державних лотерей) у грошовому виразі	30%
Виграш у грі в ігровому закладі	
Дохід, нарахований на користь нерезидента-фізичної особи, з джерелом їх походження в Україні	

Податковий період для податку з доходів фізичних осіб у вигляді заробітної плати дорівнює календарному кварталу. Декларація подається щоквартально протягом 40 календарних днів, що настають за останнім днем звітного періоду. Податок сплачується одночасно з виплатою заробітної плати або не пізніше 30 днів, що настають за звітним періодом.

5.2. Тестові завдання для контролю знань

1. Платником податку з доходів фізичних осіб є:
  - 1) резидент, що одержує як доходи з джерелом їх походження на території України, так і іноземні доходи;
  - 2) нерезидент, що одержує дохід з джерелом їх походження на території України;
  - 3) нерезидент, що одержує доходи з джерелом їх походження за межами території України.
2. Об'єктом оподаткування податком з доходів фізичних осіб стосовно резидента є:
  - 1) чистий річний оподатковуваний дохід;
  - 2) загальний річний оподатковуваний дохід;
  - 3) податковий кредит звітного періоду;
  - 4) іноземні доходи.
3. Членами родини фізичної особи першого ступеня споріднення є:
  - 1) батьки;
  - 2) брат;
  - 3) діти дружини;
  - 4) онуки.
4. Загальний річний оподатковуваний дохід складається:
  - 1) з суми загальних місячних оподатковуваних доходів звітного року, а також з іноземних доходів, отриманих протягом такого звітного року;
  - 2) суми чистого річного оподаткованого доходу, зменшеного на суму податкового кредиту такого звітного року;
  - 3) доходи з джерелом їх походження на території України, що підлягають остаточному оподаткуванню при їх виплаті.
5. Дохід громадянина у вигляді заробітної плати оподатковується за ставкою:
  - 1) 20 %;
  - 2) за шкалою прогресивних ставок;
  - 3) 15 %;
  - 4) 13 %.
6. До сукупного оподаткованого доходу фізичної особи не входить:
  - 1) допомога у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю;
  - 2) доходи, отримані із зарубіжних країн;
  - 3) доплати за роботу в нічний час;
  - 4) виробничі премії.

7. Податок з доходів фізичних осіб сплачується:
- 1) до державного бюджету;
  - 2) місцевих бюджетів;
  - 3) державного й місцевих бюджетів у визначених пропорціях;
  - 4) позабюджетних фондів.
8. Надмірно витрачені кошти, отримані на відрядження фізичною особою та вчасно не повернені:
- 1) не оподатковуються;
  - 2) прирівнюються до доходів у негрошовій формі й оподатковуються;
  - 3) відносяться до податкового кредиту;
  - 4) оподатковуються податком на прибуток підприємства.
9. Соціальна податкова пільга – це:
- 1) неоподатковуваний мінімум доходів громадян;
  - 2) податковий кредит за визначеними витратами фізичної особи;
  - 3) зменшення суми загального місячного оподаткованого доходу;
  - 4) диференціація ставок податку на доходи для соціально незахищених категорій платників.
10. Право на соціальну пільгу мають:
- 1) усі категорії платників;
  - 2) соціально незахищені категорії платників;
  - 3) платники, що мають на утриманні трьох і більше дітей віком до 18 років;
  - 4) платники, у яких місячна заробітна плата не перевищує місячного прожиткового мінімуму, помноженого на 1,4 і округленого до 10 грн.
11. Податкова соціальна пільга у загальному випадку дорівнює:
- 1) не оподатковуваному податком мінімуму доходів громадян;
  - 2) 50% мінімальної заробітної плати;
  - 3) 50% місячного прожиткового мінімуму.
12. 150 % соціальної пільги можуть отримати:
- 1) Герой України;
  - 2) учасник бойових дій;
  - 3) вдова або вдівець;
  - 4) особа, що виховує двох дітей віком до 18 років.
13. 200 % соціальної пільги можуть отримати:
- 1) Герой України, Герой Радянського Союзу, повний кавалер ордена Слави або Трудової слави;
  - 2) особа, що виховує дитину інваліда I або II групи;
  - 3) вдова або вдівець;
  - 4) особа, що виховує трьох і більше дітей віком до 18 років.
14. Податковий кредит – це:
- 1) сума фактичних витрат платника податку, на які дозволяється зменшити його місячний оподатковуваний дохід;

- 2) сума фактичних витрат платника податку, на які дозволяється зменшити його річний оподатковуваний дохід;
  - 3) поняття, тотожне соціальній пільзі;
  - 4) витрати на сплату ПДВ у складі ціни придбання товарів і послуг.
15. До податкового кредиту не належить:
- 1) сума сплати ПДВ та акцизного збору;
  - 2) сума коштів, сплачених на користь закладів освіти за навчання платника податку та членів його сім'ї;
  - 3) сума коштів, сплачених на користь закладів охорони здоров'я за лікування платника податку та членів його сім'ї;
  - 4) сума коштів, переданих платником як благодійний внесок на користь неприбуткових організацій.
16. Право на податковий кредит, не використаний у звітному податковому році:
- 1) переноситься на наступні податкові періоди до повного погашення;
  - 2) втрачається;
  - 3) може бути використане іншим членом сім'ї першого ступеня споріднення;
  - 4) враховується як податкова переплата при сплаті податку на доходи.
17. Витрати фізичної особи у вигляді благодійної допомоги відносяться до суми податкового кредиту за умови, якщо:
- 1) її надано неприбутковій організації;
  - 2) її розмір у межах від 2 до 5 % загального річного оподаткованого доходу фізичної особи;
  - 3) витрати підтверджено товарним або фіскальним чеком;
  - 4) усі відповіді правильні.
18. Дохід, отриманий як виграш або приз недержавної лотереї, оподатковується за ставкою:
- 1) 30%;
  - 2) не оподатковується;
  - 3) 15%;
  - 4) 13 %.
19. Отримані платником податку іноземні доходи:
- 1) не оподатковуються в Україні за умови сплати податку за рубежом;
  - 2) оподатковуються в Україні без урахування сплаченого за рубежом податку;
  - 3) оподатковуються в Україні з урахуванням сплаченого за рубежом податку;
  - 4) дають право на податковий кредит в Україні.
20. Ставка податку на об'єкт спадщини становить:
- 1) 0 %;
  - 2) 15 %;
  - 3) 30 %;

4) диференціюється залежно від ступеня споріднення із спадкодавцем.

5.3. Приклади розв'язання задач

Приклад 1. Громадянина України у січні 2012 р. нараховано заробітну плату у розмірі 1300 грн. Розрахувати суму податку з доходів фізичних осіб, яку необхідно утримати із заробітної плати робітника за місяць.

Розв'язання. Розрахуємо суму єдиного соціального внеску, що підлягає стягненню: $ЕСВ = 1300 \cdot 3,6\% = 46,8$ грн.

Ця заробітна плата підлягає застосуванню податкової соціальної пільги: $1300 \text{ грн} < 1,4 \cdot 1073 = 1510$ грн. Податкова соціальна пільга 2012 р. у загальному випадку становить: $1073 \cdot 0,5 = 536,5$ грн.

Отже, база оподаткування така:

$$БО = 1300 - 46,8 - 536,5 = 716,7 \text{ грн.}$$

Податок з доходів фізичних осіб: $ПДФО = 716,7 \cdot 15\% = 107,51$ грн.

Приклад 2. Громадянці України, яка виховує трьох дітей віком до 18 років, у березні 2011 р. нараховано заробітну плату у розмірі 1180 грн. Розрахувати суму податку з доходів фізичних осіб, яку необхідно утримати з її доходу за місяць.

Розв'язання. Розрахуємо суму єдиного соціального внеску, що підлягає стягненню: $ЕСВ = 1180 \cdot 3,6\% = 42,48$ грн.

Ця заробітна плата підлягає застосуванню податкової соціальної пільги: $1180 \text{ грн} < 1510$ грн. Податкова соціальна пільга для особи, що виховує трьох дітей віком до 18 років, у 2012 р. становить: $1073 \cdot 0,75 = 804,75$ грн.

Отже, база оподаткування така:

$$БО = 1180 - 42,48 - 804,75 = 332,77 \text{ грн.}$$

Податок з доходів фізичних осіб: $ПДФО = 332,77 \cdot 15\% = 49,92$ грн.

Приклад 3. Розрахувати податок з доходів фізичних осіб унаслідок одержання доходу громадянина України від продажу трьох квартир. Першу квартиру придбано в 2005 р., продано в 2008 р. за 500 тис. грн; другу квартиру площею 35 м^2 куплено в 1987 р., продано в 2007 р. за 400 тис. грн; третю квартиру площею 107 м^2 куплено в 1993 р., продано в 2008 р. за 1000 тис. грн.

Розв'язання. Першу квартиру придбано після 01.01.2004 р., тому ставка на дохід від її продажу становить 15 %. Розрахуємо податок з доходів фізичних осіб від продажу першої квартири: $ПДФО_{1\text{КВ}} = 500 \cdot 0,15 = 75$ тис. грн.

Другу квартиру придбано до 01.01.2004 р. і її площа не перевищує 100 м^2 , тому ставка на дохід від її продажу становить 1 %. Розрахуємо податок з доходів фізичних осіб від продажу другої квартири:

$$ПДФО_{2\text{КВ}} = 400 \cdot 0,01 = 4 \text{ тис. грн.}$$

Третю квартиру придбано до 01.01.2004 р., але її площа перевищує 100 м^2 . Отже, на дохід від продажу 100 м^2 квартири ставка становить 1 %, а на дохід від продажу 7 м^2 квартири – 5%. Визначимо вартість 1 м^2 третьої

квартири: $V_{1m2} = 1000 : 107 = 9,35$ тис. грн / м².

Розраховуємо податок з доходів фізичних осіб від продажу третьої квартири:

$$\text{ПДФО}_{\text{зкв}} = 9,35 \cdot 100 \cdot 0,01 + 9,35 \cdot 7 \cdot 0,05 = 12,62 \text{ тис. грн.}$$

Податок з доходів фізичних осіб від продажу трьох квартир становить:

$$\text{ПДФО} = 75 + 4 + 12,62 = 91,62 \text{ тис. грн.}$$

5.4. Практичні завдання

Задача 1. Громадянин крім основного місця роботи має роботу за сумісництвом. Доходи від роботи за сумісництвом у березні 2012 року становили 980 грн. Розрахувати суму податку з доходів фізичних осіб, яку необхідно утримати з його місячного доходу.

Задача 2. Громадянин утримує дитину-інваліда II групи віком 15 років. У лютому він одержав заробітну плату 1080 грн і фінансову допомогу 200 грн. Розрахувати суму податку з доходів фізичних осіб, яку необхідно утримати з його місячного доходу.

Задача 3. Громадянка у січні одержала заробітну плату 1220 грн, за роботу за сумісництвом — 450 грн. Вона має на утриманні трьох дітей віком до 18 років. Розрахувати суму податку з доходів фізичних осіб, яку необхідно утримати з її місячного доходу.

Задача 4. Аспірант у січні одержав стипендію 480 грн і зарплату за проведення лабораторних занять 1180 грн. Розрахувати суму податку з доходів фізичних осіб, яку необхідно утримати з його місячного доходу.

Задача 5. Громадянин України у березні поточного року отримав дохід у розмірі 1 200 грн. Крім цього, він отримав дохід за межами України 500 дол. США. Розрахувати суму податку з доходів фізичних осіб, яку необхідно утримати з його місячного доходу.

Задача 6. Громадянину України у травні поточного року за місцем основної роботи згідно з посадовим окладом нараховано 1 550 грн і доплату за виконання додаткових службових обов'язків у розмірі 25 % до окладу. Крім цього, 200 грн він отримав як виграш у державну лотерею. Розрахувати суму податку з доходів фізичних осіб, яку необхідно утримати з його місячного доходу.

Задача 7. Громадянка є інвалідом III групи, яка самостійно виховує двох дітей у віці до 18 років. У червні поточного року виконано такі операції:

- нараховано заробітну плату за основним місцем роботи відповідно до штатного розкладу — 1300,00 грн;
- отримано аліменти — 600,00 грн;
- нараховано заробітну плату за неосновним місцем роботи згідно з відомістю за травень — 970,00 грн;

- отримано спадщину від батька — 40 000 грн.

Розрахувати суму оподаткованого доходу й зробити всі необхідні утримання.

Задача 8. Громадянин є вдовцем, який виховує дитину віком 15 років. У квітні поточного року він отримав такі доходи:

- заробітну плату за основним місцем роботи згідно з відомістю — 1 200,00 грн;
- фінансову допомогу від працедавця — 300,00 грн;
- дивіденди — 420 грн;
- виплату з Пенсійного фонду — 200 грн;
- дохід у вигляді процентів на депозит — 305,00 грн.

Розрахувати суму оподаткованого доходу й зробити всі необхідні утримання.

Задача 9. Громадянка є студенткою заочного відділення. За звітний рік за основним місцем роботи вона отримала такі доходи:

- заробітну плату за основним місцем роботи — 16 800 грн;
- суму за лікарняними листками — 470 грн;
- аліменти — 3 100 грн;
- заробітну плату за неосновним місцем роботи — 5 400 грн.

Громадянка подала декларацію про доходи, де зазначила, що вартість витрат на навчання протягом року становила 4200 грн (відповідні документи додаються).

Визначити:

- суму утримань до Пенсійного фонду та фондів соціального страхування;
- суму податку з доходів фізичних осіб, утриманого з доходу робітника за рік (за умови, що сума оподаткованого доходу кожен місяць була однаковою);
- суму зазначеного податку згідно з річним перерахунком;
- суму відшкодування або довнесення до бюджету суми податку.

Задача 10. Громадянин України, що має постійне місце проживання в Україні, одержав у березні 360 дол. США за роботу у зарубіжній країні. Згідно з податковим законодавством зарубіжної держави прибутковий податок, сплачений за рубежем, становить 38 дол. США.

Розрахувати суму податку, що належить до сплати в бюджет на території України.

Задача 11. Громадянин України у 2012 році отримав дохід від продажу трьох квартир. Першу квартиру придбано в 2009 р., продано в 2012 р. за 650 тис. грн; другу квартиру площею 42 м² куплено в 1998 р., продано в 2012 р. за 500 тис. грн; третю квартиру площею 112 м² куплено в 1997 р., продано в 2012 р. за 1300 тис. грн. Розрахувати податок з доходів фізичних осіб унаслідок одержання доходу від продажу нерухомості.

6. МІСЦЕВІ ПОДАТКИ І ЗБОРИ

6.1. Особливості адміністрування місцевих податків і зборів

Згідно з положеннями нового Податкового кодексу України до місцевих податків і зборів належать: єдиний податок; податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки; збір за місця для паркування транспортних засобів; збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності; туристичний збір.

Платники **єдиного податку** підрозділяються на чотири групи:

- 1-ша група – фізичні особи-підприємці, які не використовують працю найманих робітників і здійснюють роздрібний продаж товарів з торгових місць на ринку або надають побутові послуги населенню; їхній річний обсяг доходу не перевищує 150 тис. грн;
- 2-га група – фізичні особи-підприємці, які здійснюють господарську діяльність з надання послуг, у тому числі побутових, виробництво і (або) продаж товарів, діяльність у сфері ресторанного господарства, при цьому не використовують працю найманих робітників або їхня кількість не більше 10 осіб, а річний обсяг доходу не перевищує 1 млн грн;
- 3-тя група – фізичні особи-підприємці, які не використовують працю найманих робітників або їхня кількість не більше 10 осіб, а обсяг доходу не перевищує 3 млн грн;
- 4-та група – юридичні особи будь-якої організаційно-правової форми, якщо середня кількість найманих робітників не більше 50 осіб, а обсяг доходу не перевищує 5 млн грн.

Ставка єдиного податку для першої групи платників становить від 1 до 10% мінімальної заробітної плати; для другої групи – від 2 до 20% мінімальної заробітної плати. Для платників третьої і четвертої груп вона встановлюється у відсотковому відношенні від доходу: 3% від доходу – в разі сплати ПДВ; 5% від доходу – якщо ПДВ входить до складу єдиного податку.

Платниками **податку на нерухоме майно** є фізичні та юридичні особи, в тому числі нерезиденти, які є власниками об'єктів житлової нерухомості.

Об'єктом оподаткування є об'єкт житлової нерухомості. Базою оподаткування є площа об'єкта житлової нерухомості.

Ставки податку встановлюються в таких розмірах за 1 м² житлової площі об'єкта житлової нерухомості:

- для квартир, площа яких не перевищує 240 м², та житлових будинків, площа яких не перевищує 500 м², ставка податку не може перевищувати 1% від розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року;

- для квартир, площа яких перевищує 240 м², та житлових будинків, площа яких перевищує 500 м², ставка податку становить 2,7 % від розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року.

Платниками **збору за місця для паркування транспортних засобів** є юридичні та фізичні особи - підприємці, які організують і здійснюють діяльність із забезпечення паркування транспортних засобів на майданчиках для платного паркування та спеціально відведених автостоянках.

Об'єктом оподаткування є земельна ділянка, спеціально відведена для забезпечення паркування транспортних засобів на автомобільних дорогах загального користування.

Ставки збору встановлюються за кожний день провадження діяльності із забезпечення паркування транспортних засобів у гривнях за 1 м² площі земельної ділянки, відведеної для організації та здійснення такої діяльності, у розмірі від 0,03 до 0,15% мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року.

Платниками **збору за провадження деяких видів підприємницької діяльності** є юридичні та фізичні особи - підприємці, які отримують в установленому порядку торгові патенти і здійснюють такі види підприємницької діяльності:

- торговельна діяльність у пунктах продажу товарів;
- діяльність з надання платних побутових послуг;
- торгівля валютними цінностями в пунктах обміну іноземної валюти;
- діяльність у сфері розваг (крім проведення державних грошових лотерей).

Не є платниками збору за здійснення торговельної діяльності й діяльності з надання платних послуг такі суб'єкти господарювання:

- аптеки, що знаходяться у державній і комунальній власності;
- фізичні особи - підприємці, які здійснюють торговельну діяльність у межах ринків усіх форм власності;
- фізичні особи - підприємці, які здійснюють продаж вирощених у власному підсобному господарстві продукцію рослинництва і тваринництва;
- суб'єкти господарювання, створені громадськими організаціями інвалідів;
- підприємства, установи й організації, що здійснюють діяльність у торговельно-виробничій сфері (ресторанне господарство), у тому числі в навчальних закладах, з обслуговування виключно працівників таких підприємств, установ і організацій, а також учнів і студентів у навчальних закладах та ін.

Ставка збору за здійснення торговельної діяльності й діяльності з надання платних послуг встановлюється в таких межах:

- на території міста Києва та обласних центрів – від 0,08 до 0,4 розміру мінімальної заробітної плати;
- на території міста Севастополя, міст обласного значення (крім обласних центрів) і районних центрів – від 0,04 до 0,2 розміру мінімальної заробітної плати;
- на території інших населених пунктів – до 0,1 розміру мінімальної заробітної плати;
- за здійснення торгівлі валютними цінностями за календарний місяць – 1,2 розміру мінімальної заробітної плати.

Платниками **туристичного збору** є громадяни України, іноземці, а також особи без громадянства, які прибувають на територію адміністративно-територіальної одиниці, на якій діє рішення про встановлення туристичного збору, та отримують послуги з тимчасового проживання.

Платниками збору не можуть бути:

- особи, які проживають на такій території, у тому числі на умовах договорів найму;
- особи, які прибули у відрядження;
- інваліди, діти-інваліди та особи, які супроводжують інвалідів I групи або дітей-інвалідів;
- ветерани війни;
- учасники ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС;
- особи, які прибули за путівками й курсівками в санаторії та пансіонати.

Ставка встановлюється в розмірі від 0,5 до 1% від вартості всього періоду проживання на території місця, де стягується туристичний збір за вирахуванням податку на додану вартість.

6.2. Тестові завдання для контролю знань

1. Спрощену систему оподаткування запроваджено з метою:
  - 1) збільшення податкових надходжень до бюджету;
  - 2) державної підтримки малого підприємництва;
  - 3) зменшення податкового тиску на підприємців;
  - 4) усі відповіді правильні.
2. Платниками єдиного податку з юридичних осіб можуть бути:
  - 1) юридичні особи, у яких за рік середньооблікова кількість працівників не перевищує 50 осіб і величина виручки від реалізації продукції за рік становить не більше 5 млн грн;
  - 2) фізичні особи-підприємці, у яких за рік середньооблікова кількість працівників не перевищує 50 осіб і величина виручки від реалізації продукції за рік становить не більше 1 млн грн;
  - 3) суб'єкти підприємницької діяльності, якщо вони придбали патент за

- певних умов;
- 4) усі відповіді правильні.
3. До першої групи платників єдиного податку належать:
- 1) фізичні особи-підприємці, які не використовують працю найманих робітників і річний обсяг доходу яких не перевищує 150 тис. грн;
  - 2) фізичні особи-підприємці, які не використовують працю найманих робітників або їхня кількість не більше 10 осіб, а річний обсяг доходу не перевищує 1 млн грн;
  - 3) суб'єкти підприємницької діяльності, якщо вони придбали патент за певних умов;
  - 4) усі відповіді правильні.
4. До другої групи платників єдиного податку належать:
- 1) фізичні особи-підприємці, які не використовують працю найманих робітників або їхня кількість не більше 10 осіб, а обсяг доходу не перевищує 3 млн грн;
  - 2) фізичні особи-підприємці, які не використовують працю найманих робітників або їхня кількість не більше 10 осіб, а річний обсяг доходу не перевищує 1 млн грн;
  - 3) фізичні особи-підприємці, у яких за рік середньооблікова кількість працівників не перевищує 50 осіб і величина виручки від реалізації продукції за рік становить не більше 1 млн грн;
  - 4) усі відповіді правильні.
5. До третьої групи платників єдиного податку належать:
- 1) фізичні особи-підприємці, які не використовують працю найманих робітників і річний обсяг доходу яких не перевищує 150 тис. грн;
  - 2) фізичні особи-підприємці, які не використовують працю найманих робітників або їхня кількість не більше 10 осіб, а річний обсяг доходу не перевищує 1 млн грн;
  - 3) фізичні особи-підприємці, які не використовують працю найманих робітників або їхня кількість не більше 10 осіб, а обсяг доходу не перевищує 3 млн грн;
  - 4) усі відповіді правильні.
6. Об'єктом оподаткування єдиного податку є:
- 1) виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);
  - 2) кінцевий результат роботи підприємства;
  - 3) сумарна вартість товарів за ринковими цінами;
  - 4) усі відповіді правильні.
7. У разі сплати ПДВ платники єдиного податку третьої і четвертої груп сплачують податкову ставку:
- 1) 3 % від виручки;
  - 2) 10 % від виручки;
  - 3) 15 % від виручки;
  - 4) 20 % від виручки.
8. У разі звільнення від ПДВ платники єдиного податку третьої і

четвертої груп сплачують податкову ставку:

- 1) 5 % від виручки;
- 2) 6 % від виручки;
- 3) 15 % від виручки;
- 4) 20 % від виручки.

9. Ставка єдиного податку для першої групи платників становить:

- 1) 10% задекларованої вартості товарів, що підлягають продажу;
- 2) від 1 до 10% мінімальної заробітної плати;
- 3) від 2 до 20% мінімальної заробітної плати;
- 4) від 10 до 100 грн залежно від виду продукції.

10. Ставка єдиного податку для другої групи платників становить:

- 1) від 20 до 200 грн залежно від виду діяльності;
- 2) від 1 до 10% мінімальної заробітної плати;
- 3) 20 % задекларованої вартості товарів, що підлягають продажу;
- 4) від 2 до 20% мінімальної заробітної плати.

11. До місцевих податків згідно з Податковим кодексом України належать:

- 1) податок на нерухоме майно;
- 2) земельний податок;
- 3) податок на додану вартість;
- 4) усі відповіді правильні.

12. До місцевих зборів згідно з Податковим кодексом України належать:

- 1) державне мито;
- 2) збір за забруднення навколишнього середовища;
- 3) збір за місця для паркування транспортних засобів;
- 4) усі відповіді правильні.

13. Об'єктом стягнення податку на нерухоме майно є:

- 1) чистий річний дохід фізичної особи;
- 2) площа нерухомості;
- 3) виручка від реалізації продукції юридичної особи;
- 4) усі відповіді правильні.

14. Платниками туристичного збору є:

- 1) особи, які проживають на території, на якій діє рішення про встановлення туристичного збору, у тому числі на умовах договорів найму;
- 2) особи, які прибули у відрядження на територію, на якій діє рішення про встановлення туристичного збору;
- 3) особи, які перебувають на території, на якій діє рішення про встановлення туристичного збору, й отримують послуги з тимчасового проживання;
- 4) особи, які прибули за путівками й курсівками в санаторії та пансіонати.

15. Об'єктом стягнення туристичного збору є:

- 1) час перебування на туристичній території;
- 2) одноразова фіксована сума збору;

- 3) добова вартість проживання на туристичних територіях;
  - 4) усі відповіді правильні.
16. Ставка туристичного збору становить:
- 1) від 0,5 до 1 % вартості путівки;
  - 2) від 0,5 до 1 % вартості всього періоду проживання;
  - 3) від 0,5 до 1 % мінімальної заробітної плати;
  - 4) від 0,5 до 1 % доходу особи.
17. Об'єктом стягнення збору за місця для паркування транспортних засобів є:
- 1) площа земельної ділянки для паркування;
  - 2) час паркування;
  - 3) обсяг двигуна автотранспорту;
  - 4) усі відповіді правильні.
18. Ставка збору за місця для паркування транспортних засобів становить:
- 1) від 0,01 до 0,1 % мінімальної заробітної плати;
  - 2) від 0,01 до 0,1 % доходу;
  - 3) від 0,03 до 0,15 % мінімальної заробітної плати;
  - 4) від 0,03 до 0,15 % доходу.
19. Платниками збору за провадження деяких видів підприємницької діяльності є:
- 1) фізичні особи - підприємці, які здійснюють торговельну діяльність у межах ринків усіх форм власності;
  - 2) фізичні особи - підприємці, які здійснюють продаж вирощених у власному підсобному господарстві продукцію рослинництва і тваринництва;
  - 3) фізичні особи - підприємці, які здійснюють діяльність з надання платних побутових послуг;
  - 4) суб'єкти господарювання, створені громадськими організаціями інвалідів.
20. Ставка збору за провадження деяких видів підприємницької діяльності становить:
- 1) від 0,08 до 0,4 розміру мінімальної заробітної плати на території міста Києва та обласних центрів;
  - 2) від 0,04 до 0,2 розміру мінімальної заробітної плати на території міста Севастополя, міст обласного значення (крім обласних центрів) і районних центрів;
  - 3) 1,2 розміру мінімальної заробітної плати за здійснення торгівлі валютними цінностями;
  - 4) усі відповіді правильні.

6.3. Приклади розв'язання задач

Приклад 1. Фізична особа - суб'єкт малого підприємництва, що є платником єдиного податку, має річний обсяг доходу 100 тис. грн, працює

найманих робітників не використовує, сплачує єдиний податок за максимальною ставкою. Розрахувати величину єдиного податку.

Розв'язання. Фізична особа - суб'єкт малого підприємництва належить до першої групи платників податку, тому що працю найманих робітників не використовує і має річний дохід менш ніж 150 тис. грн. Він сплачує єдиний податок за максимальною ставкою – 10% від мінімальної заробітної плати:

$$\text{ЄП} = 1073 \cdot 10 \% = 107,3 \text{ грн.}$$

Приклад 2. Суб'єкт малого підприємництва – юридична особа, що є платником єдиного податку і податку на додану вартість, має виручку від реалізації продукції за місяць 150 000 грн. Кількість найманих працівників становить 11 осіб. Визначити, чи має юридична особа право на застосування спрощеної системи оподаткування. Розрахувати величину єдиного податку та ПДВ.

Розв'язання. Визначимо, чи має ця юридична особа право на застосування спрощеної системи оподаткування:

$$5\,000\,000 > 150\,000 \cdot 12 = 1\,800\,000 \text{ грн.}$$

Отже, суб'єкт малого підприємництва – юридична особа має право на застосування спрощеної системи оподаткування, тому що виручка від реалізації продукції за рік не перевищує 5 млн грн, а кількість найманих працівників становить не більше 50 осіб.

Розрахуємо суму ПДВ, що має сплачувати юридична особа:

$$\text{ПДВ} = 150\,000 : 6 = 25\,000 \text{ грн.}$$

Визначимо виручку від реалізації без ПДВ:

$$\text{ВР}_{\text{без пдв}} = 150\,000 - 25\,000 = 125\,000 \text{ грн.}$$

Розрахуємо суму єдиного податку, яку юридична особа має сплачувати:

$$\text{ЄП} = 125\,000 \cdot 3 \% = 3\,750 \text{ грн.}$$

Приклад 3. Суб'єкт малого підприємництва – юридична особа, що є платником єдиного податку і не є платником податку на додану вартість, має виручку від реалізації продукції за місяць 200 000 грн. Кількість найманих працівників становить 23 особи. Визначити, чи має юридична особа право на застосування спрощеної системи оподаткування. Розрахувати величину єдиного податку.

Розв'язання. Визначимо, чи має ця юридична особа право на застосування спрощеної системи оподаткування:

$$5\,000\,000 > 200\,000 \cdot 12 = 2\,400\,000 \text{ грн.}$$

Суб'єкт малого підприємництва – юридична особа має право на застосування спрощеної системи оподаткування.

Розрахуємо суму єдиного податку, яку юридична особа має сплачувати:

$$\text{ЄП} = 2\,400\,000 \cdot 5 \% = 120\,000 \text{ грн.}$$

Приклад 4. Фізична особа – суб'єкт малого підприємництва, що є платником єдиного податку за максимальною ставкою, мешкає у Харкові,

має п'ять найманих працівників і 500 тис. грн річного доходу. У поточному місяці він їздив до Ялти на три дні, добова вартість проживання у місті становила 250 грн без ПДВ. Підприємець сплатив туристичний збір за максимальною ставкою. Крім єдиного податку він сплачує збір за ведення деяких видів підприємницької діяльності за мінімальною ставкою.

Розрахувати єдиний податок, збір за ведення деяких видів підприємницької діяльності й туристичний збір.

Розв'язання. Фізична особа – суб'єкт малого підприємництва належить до другої групи платників податку, тому що має річний дохід менш ніж 1 млн грн, а кількість найманих працівників не перевищує 10 осіб. Він сплачує єдиний податок за максимальною ставкою – 20 % від мінімальної заробітної плати:

$$\text{ЄП} = 1073 \cdot 20 \% = 214,6 \text{ грн.}$$

Фізична особа – суб'єкт малого підприємництва мешкає на території обласного центру й сплачує збір за ведення деяких видів підприємницької діяльності за мінімальною ставкою – 0,08 від розміру мінімальної заробітної плати:

$$\text{ПД}_{\text{збір}} = 0,08 \cdot 1073 = 85,84 \text{ грн.}$$

Вартість усього періоду проживання на території м. Ялта становить:

$$\text{ВП} = 250 \cdot 3 = 750 \text{ грн.}$$

Фізична особа – суб'єкт малого підприємництва сплатив туристичний збір за максимальною ставкою – 1% від вартості всього періоду проживання, отже, туристичний збір становить:

$$\text{Т}_{\text{збір}} = 750 \cdot 1\% = 7,5 \text{ грн.}$$

6.4. Практичні завдання

Задача 1. Фізична особа – суб'єкт малого підприємництва, що є платником єдиного податку, має річний обсяг доходу 200 тис. грн, працю найманих робітників не використовує, сплачує єдиний податок за мінімальною ставкою. Розрахувати величину єдиного податку.

Задача 2. Фізична особа – суб'єкт малого підприємництва, що є платником єдиного податку, має річний обсяг доходу 500 тис. грн, найманих працівників – 7 осіб, сплачує єдиний податок за максимальною ставкою. Розрахувати величину єдиного податку.

Задача 3. Фізична особа – суб'єкт малого підприємництва, що є платником єдиного податку, має річний обсяг доходу 2 млн грн, найманих працівників – 10 осіб. Фізична особа також є платником податку на додану вартість. Розрахувати єдиний податок і податок на додану вартість.

Задача 4. Юридична особа – платник єдиного податку має річний дохід 4 млн грн, найманих працівників – 25 осіб. Юридична особа не є платником податку на додану вартість. Розрахувати величину єдиного податку.

Задача 5. Фізична особа – суб'єкт малого підприємництва, що є платником єдиного податку, має річний дохід 2,5 млн грн, найманих працівників – 9 осіб. Фізична особа також є платником податку на додану вартість. Згідно з контрактом на реалізацію товарів від 10.03 поточного року відвантажено товарів на суму 7 020 грн з ПДВ.

Згідно з контрактом на придбання матеріалів від 5.03 поточного року здійснено попередню оплату за матеріали у сумі 4 000 грн з ПДВ.

Визначити суму єдиного податку за звітний період і за необхідності суму ПДВ до сплати (відшкодування).

Задача 6. Юридична особа є платником єдиного податку й податку на додану вартість. Згідно з контрактом на придбання сировини від 10.04 поточного року отримано оплату за сировину у сумі 500 грн з ПДВ.

Згідно з контрактом на реалізацію матеріалів від 15.04 поточного року відвантажено матеріали на суму 900 грн з ПДВ і отримано в касу оплату у сумі 4 300 грн з ПДВ.

Визначити суму єдиного податку за звітний період і за необхідності суму ПДВ до сплати (відшкодування).

Задача 7. ТОВ «Олімп» є платником єдиного податку та не є платником податку на додану вартість. За підсумками першого півріччя на розрахунковий рахунок і до каси підприємства надійшли:

- за 1-й квартал:
  - виручка від реалізації продукції в сумі 320 000 грн;
  - орендна плата за договором оренди приміщення в сумі 30 000 грн;
  - виручка від реалізації сировини в сумі 4 800 грн;
- за 2-й квартал:
  - виручка від реалізації продукції в сумі 110 000 грн;
  - орендна плата за договором оренди приміщення в сумі 30 000 грн.

Середньоспискова кількість усіх працівників (і в першому, і в другому кварталі) становила 28 чоловік.

Визначити суму єдиного податку для ТОВ «Олімп» за перший і другий квартали.

Задача 8. Фізична особа – суб'єкт малого підприємництва, що є платником єдиного податку за ставкою 5 % від мінімальної заробітної плати, мешкає в Севастополі, працю найманих робітників не використовує, має річний дохід 80 тис. грн. У поточному місяці він їздив до Моршина на п'ять днів, добова вартість проживання у місті становила 140 грн без ПДВ. Підприємець сплатив туристичний збір за ставкою 0,6 %. Крім єдиного податку він сплачує збір за ведення деяких видів підприємницької діяльності за мінімальною ставкою.

Розрахувати єдиний податок, збір за ведення деяких видів підприємницької діяльності й туристичний збір.

Задача 9. Юридична особа, що є платником єдиного податку й податку на додану вартість, має річний дохід 4,5 млн грн з ПДВ. Юридична особа також сплачує збір за ведення деяких видів підприємницької діяльності за ставкою 0,1 розміру мінімальної заробітної плати й збір за місця для паркування транспортних засобів за максимальною ставкою. Земельна ділянка для паркування автотранспорту становить 80 м², збір сплачується за 23 дні паркування.

Розрахувати єдиний податок, податок на додану вартість, збір за ведення деяких видів підприємницької діяльності й збір за місця для паркування транспортних засобів.

РЕКОМЕНДОВАНІ ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Об'єктивна необхідність і соціально-економічна суть податків.
2. Основні функції податків та їх характеристика.
3. Історичний аспект виникнення податків.
4. Елементи податків та їх характеристика.
5. Податки на доходи і майно.
6. Розподіл податків між ланками бюджетної системи України.
7. Використання податків як економічного стимулу.
8. Види податкових ставок.
9. Суть і різновиди податкових пільг.
10. Класифікація податків.
11. Податкова система України, її суть та структура.
12. Прямі й непрямі податки в Україні, їх співвідношення.
13. Напрями і шляхи реформування податкової системи України.
14. Концепція реформування податкової системи України.
15. Завдання й функції Державної податкової служби.
16. Функції, права й обов'язки податкової міліції.
17. Права й обов'язки платників податків.
18. Організація обліку платників податків.
19. Суть і призначення податку на додану вартість.
20. Платники, об'єкт і база оподаткування ПДВ.
21. Пільги з ПДВ і ставки оподаткування.
22. Податковий кредит і податкове зобов'язання.
23. Податкова накладна: зміст і порядок заповнення.
24. Порядок обчислення і терміни сплати ПДВ до бюджету.
25. Порядок здійснення бюджетного відшкодування ПДВ.
26. Особливості сплати ПДВ при здійсненні експортно-імпортних операцій.
27. Суть і призначення акцизного збору.
28. Платники акцизного збору і об'єкти оподаткування.
29. Групи підакцизних товарів і ставки оподаткування.
30. Порядок обчислення й сплати акцизного збору в бюджет.
31. Суть і види мита.
32. Порядок сплати ввізного мита.
33. Вивізне мито в Україні.
34. Платники податку на прибуток і об'єкти оподаткування.
35. Валові доходи підприємства та порядок їх визначення.
36. Склад валових витрат підприємства.
37. Порядок нарахування амортизації з метою оподаткування.
38. Ставки і пільги з податку на прибуток.
39. Порядок обчислення і терміни сплати податку на прибуток.
40. Загальна характеристика фіксованого сільськогосподарського податку (ФСП).

41. Платники, об'єкти оподаткування та ставки ФСП.
42. Платники податку з доходів фізичних осіб і об'єкти оподаткування.
43. Суми виплат, що не входять до сукупного оподаткованого доходу.
44. Соціальні пільги при оподаткуванні доходів фізичних осіб.
45. Ставки податку з доходів фізичних осіб і механізм їх застосування.
46. Податковий кредит при оподаткуванні доходів фізичних осіб.
47. Платники єдиного податку та право застосування спрощеної системи оподаткування.
48. Об'єкт оподаткування та порядок обчислення й сплати єдиного податку.
49. Фіксований податок.
50. Податок на промисел.
51. Платежі за використання природних ресурсів.
52. Загальна характеристика зборів за спеціальне використання природних ресурсів.
53. Збір за використання водних ресурсів.
54. Збір за спеціальне використання лісових ресурсів і користування ділянками лісового фонду.
55. Збір за забруднення навколишнього природного середовища.
56. Податок з власників транспортних засобів: платники, об'єкти оподаткування, ставки та пільги.
57. Порядок обчислення й сплати податку з власників транспортних засобів у бюджет.
58. Плата за землю: платники, об'єкти оподаткування, ставки та пільги.
59. Порядок і терміни сплати податку на землю в бюджет.
60. Загальна характеристика та значення місцевих податків у формуванні доходів місцевих бюджетів.
61. Види місцевих податків.
62. Порядок нарахування та сплати місцевих зборів.
63. Зміст і ознаки ухилення від оподаткування.
64. Перекладання податків.
65. Податкова політика та принципи її розроблення.
66. Критерії формування оптимальної податкової політики.
67. Види і форми реалізації податкової політики.
68. Види та характеристика неподаткових платежів.
69. Порядок установлення й сплати рентних платежів.
70. Порядок обчислення державного мита.

Бібліографічний список

Закон України «Про податок з доходів фізичних осіб» № 889-IV від 22.05.03 р. [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua/>

Закон України «Про податок на додану вартість» № 168/97-ВР від 03.04.97 р. [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua/>

Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» № 334/94-ВР від 28.12.94 р. [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua/>

Податковий кодекс України. – К.: ДП «ІВЦ ДПА України», 2010. – 336 с.

Положення «Про встановлення ставок єдиного податку для фізичних осіб, суб'єктів малого підприємництва», затверджене рішенням Харківської міської ради VI сесії XXIII скликання від 28.12.98 р. [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу до сайту: <http://www.zakon.rada.gov.ua/>

Указ Президента України «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва» № 746/99 від 28.06.99 р. [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua/>

Азаров, М.Я. Все про податки [Текст]: довідник / М.Я. Азаров, В.Д. Кольга, В.А. Онищенко. – К.: Експерт-Про, 2000. – 205 с.

Василик, О.Д. Податкова системи України [Текст]: навч. посіб. / О.Д. Василик. – К.: Поліграфкнига, 2004. – 478 с.

Власик, Н.І. Податкова система [Текст]: навч. посіб. / Н. І. Власюк, Т.В. Мединська. – Л.: Магнолія-2006, 2009. – 230 с.

Данілов, О.Д. Оподаткування місцевими, ресурсними, рентними податками та зборами. Неподаткові платежі [Текст] / О. Д. Данілов, Ю. В. Лапшин, В. А. Онищенко. - Ірпінь : Академія, ДПС України, 2002. – 292 с.

Данілов, О.Д. Податкова система та шляхи її реформування [Текст] / О. Д. Данілов, Н. П. Фліссак. — К.: Парламентське вид-во, 2001. – 216 с.

Десятнюк, О.М. Податкова система [Текст]: навч.–метод. посіб. / О.М. Десятнюк. – Т.: Карт-бланш, 2001. – 160 с.

Десятнюк, О. М. Управління податковим боргом [Текст]: навч. посіб. / О. М. Десятнюк, О. В. Годованець. – Т.: Воля, 2005. – 248 с.

Дікань, Л.В. Податкова система [Текст] / Л. В. Дікань, Т.С. Воїнова. – Х.: ХДЕУ, 2002. – 252 с.

Загородній, А. Г. Фінансово-економічний словник [Текст] / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк. – Л.: Нац. ун-т "Львівська політехніка", 2005. – 714 с.

Загородній, А. Податки та податкове планування підприємницької

діяльності [Текст]: монографія / А. Загородній, А. Єлісєєв. – Л.: Центр Бізнес-Сервісу, 2003. — 152 с.

Крисоватий, А.І. Податкова система [Текст]: навч. посіб. / А.І. Крисоватий, О.М. Десятнюк. – Т.: Карт-бланш, 2004. – 331с.

Лемішовський, В.І. Бюджетні установи: бухгалтерський облік, оподаткування та звітність [Текст]: навч. посіб. / В.І. Лемішовський. – Л.: Бух. центр "Ажур", 2009. – 912 с.

Литвиненко, Я.В. Податкова політика [Текст]: навч. посіб. / Я.В. Литвиненко. – К. : МАУП, 2003. – 221 с.

Олійник, О.В. Податкова система [Текст]: навч. посіб. / О.В. Олійник, І.В. Філон. – К.: Центр навч. літ., 2006. – 456 с.

Педь, І.В. Непрямі податки в податковій системі України [Текст]: навч. посіб. / І.В. Педь; за ред. Ю. М. Лисенкова. - К. : Знання, 2008. - 348 с.

Податки у термінах і визначеннях [Текст]: короткий слов.-довід. податківця / упоряд. Ю.В. Бондар та ін. – К.: ДП "ІВЦ ДПА України", 2008. – 736 с.

Соколовська, А.М. Податкова система держави [Текст]: теорія і практика становлення / А.М. Соколовська. – К.: Знання-Пресс, 2004. – 454 с.

Ткаченко, Н.М. Податкові системи країн світу та України. Облік і звітність [Текст]: навч.-метод. посіб. / Н.М. Ткаченко, Т.М. Горова, Н.О. Ільєнко; за ред. Н.М. Ткаченко. – К.: Алерта, 2004. – 554 с.

ГЛОСАРІЙ

АДМІНІСТРАЦІЯ ПОДАТКОВА – система державних органів, що здійснюють контроль за дотриманням податкового законодавства.

АКЦИЗ СПЕЦИФІЧНИЙ – непрямий податок, який установлюють за окремими ставками для певних видів товарів.

АКЦИЗ УНІВЕРСАЛЬНИЙ – непрямий податок, який установлюють як надбавку до загального обороту реалізації товарів (робіт, послуг) за єдиною або кількома ставками. Може бути у формі податку з продажів (купівель), податку з обороту або податку на додану вартість.

БАЗА ПОДАТКОВА – сума, за якою актив або зобов'язання враховують для визначення величини об'єкта оподаткування.

БАЗА ОПОДАТКУВАННЯ – базова вартісна величина конкретного об'єкта оподаткування, за якою нараховують певний податок.

БАЗОВА СТАВКА ПОДАТКУ – ставка податку без урахування особливостей суб'єкта господарювання або виду його діяльності.

БОРГ ПОДАТКОВИЙ (НЕДОЇМКА) – податкове зобов'язання з урахуванням штрафних санкцій (у разі їх наявності), узгоджене платником податків або визнане судом (господарським судом), але не сплачене в установленний термін, а також пеня, нарахована на суму такого податкового зобов'язання.

БЮДЖЕТ ДЕРЖАВНИЙ – основний загальнодержавний фонд централізованих грошових ресурсів, що виражає економічні відносини держави у процесі розподілу та перерозподілу валового суспільного продукту й національного доходу. Найбільша частка доходів державного бюджету формується за рахунок податків.

ВАЛОВИЙ ДОХІД – сукупний грошовий виторг підприємства, що одержується від діяльності основного, допоміжних, обслуговуючих виробництв підприємства та від реалізації додаткових послуг; загальна сума доходу платника податку від усіх видів діяльності, отриманого (нарахованого) протягом звітного періоду у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах як на території України, її континентальному шельфі, виключній (морській) економічній зоні, так і за її межами.

ВАЛОВІ ВИТРАТИ – сума постійних і змінних витрат підприємства при конкретному рівні виробництва; сума будь-яких витрат платника податку у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, що здійснюються для придбання (виготовлення) товарів (робіт, послуг) з метою їх подальшого використання у власній господарській діяльності.

ВАНТАЖНА МИТНА ДЕКЛАРАЦІЯ – документ, який подають митним органам при переміщенні товарів через митний кордон і котрий містить дані, на підставі яких стягують мито.

ВВІЗНЕ МИТО (ІМПОРТНЕ) – мито, яке стягує держава з імпортованих товарів з метою поповнення державного бюджету та захисту внутрішнього ринку. Залежно від способу оподаткування ввізне мито поділяється на

адвалерне (від вартості товару) та специфічне (у вигляді твердої ставки із штуки або одиниці виміру товару – ваги, площі, об'єму).

ВИВІЗНЕ МИТО (ЕКСПОРТНЕ) – мито, яке стягує держава з експортованих товарів. Є інструментом регулювання зовнішньоекономічної діяльності підприємств. У розвинутих країнах зараз використовується рідко, здебільшого для регулювання платіжного балансу; у країнах, що розвиваються, зберігається переважно як джерело державних доходів.

ДЕКЛАРАНТ – юридична або фізична особа, що має видане митною установою свідоцтво на право вивезення за рубіж або ввезення із-за рубежу товарів і майна; юридична або фізична особа, що повідомляє про свої доходи або надає певні відомості щодо своєї діяльності у відповідні державні органи (наприклад, у формі податкової декларації).

ДЕКЛАРАЦІЯ МИТНА – документ, що містить відомості про переміщення через митний кордон вантажів, цінностей, валюти. Вона оформляється відповідно до вимог національного законодавства. Заповнюється юридичними і фізичними особами.

ДЕКЛАРАЦІЯ ПОДАТКОВА – офіційна заява юридичної або фізичної особи, що сплачує податки, про розміри її доходів, майна тощо за попередній період у вигляді засвідченого письмового документа.

ДЕКЛАРУВАННЯ ПОДАТКІВ – офіційне подання платником податків податкової декларації.

ДЕРЖАВНА МИТНА СЛУЖБА УКРАЇНИ – центральний орган виконавчої влади, який забезпечує реалізацію державної митної політики, організовує роботу митної системи і здійснює керівництво нею, відповідає за її стан і розвиток.

ДЕРЖАВНА ПОДАТКОВА СЛУЖБА – система державних органів, що здійснюють контроль за дотриманням податкового законодавства. До складу ДПС входять Головна державна податкова адміністрація України, державні податкові адміністрації областей, податкові інспекції районів, міст і районів у містах.

ДОДАТКОВА ВАРТІСТЬ – частина вартості товару, що є чистим прибутком від господарської діяльності. Це один із джерел утворення національного доходу. Величина додаткової вартості, що створюється на підприємстві, залежить від технічного рівня виробництва, а в масштабі держави – від ефективності економіки загалом.

ДОХІД ОПОДАТКОВУВАНИЙ – частина валового доходу юридичної або фізичної особи, що підлягає оподаткуванню. Обчислюють відрахуванням від валового доходу платника податку передбачених законом знижок і пільг.

ЕКОЛОГІЧНИЙ ПОДАТОК – стягнення з підприємств за викиди забруднювальних речовин в атмосферу, скидання їх у поверхневі води, територіальні та внутрішні морські води й підземні горизонти, а також за розміщення відходів у довкіллі.

ЕКСПОРТНЕ МИТО – мито, яке стягує держава з експортованих

товарів. Є інструментом регулювання зовнішньоекономічної діяльності підприємств.

ЕФЕКТИВНА ВІДСОТКОВА СТАВКА – ставка відсотка, яку обчислюють діленням суми річного відсотка та дисконту (або різниці річного відсотка та премії) на середню величину собівартості інвестиції (або зобов'язання) та вартості її погашення.

ЄДИНИЙ ПОДАТОК СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА – система оподаткування, запроваджена з метою стимулювання розвитку малого підприємництва.

ЗАБОРГОВАНІСТЬ ПОДАТКОВА – суми не сплачених у встановлені терміни податків, зборів та обов'язкових платежів, а також нараховані на них пеня, штрафи та інші фінансові санкції.

ЗБІР АКЦИЗНИЙ – непрямий податок на окремі товари (продукцію), визначені законом як підакцизні, який входить до ціни цих товарів (продукції). Сплачують виробники й імпортери підакцизних товарів.

ЗБОРИ МИТНІ – додаткові збори, що стягуються у разі імпортування (експортування) товарів понад ввізне (вивізне) мито за специфічні умови поставок і послуги, надані митницею (митне оформлення товарів і транспортних засобів, зберігання товарів під відповідальність митниці, санітарний контроль за продуктами, статистичний облік експортних та імпортних товарів тощо), їх сплачують у національній або іноземній валюті.

ЗВІТНІСТЬ ПОДАТКОВА – сукупність документів зі звітними даними про нарахування та сплату до бюджету податків, зборів і податкових платежів. Її складають і подають до податкових органів платники податків у законодавчо визначені терміни.

ЗЕМЕЛЬНИЙ ПОДАТОК – плата за використання землі, що справляється у вигляді земельного податку або орендної плати. Власники землі й землекористувачі, крім орендарів, сплачують земельний податок. За земельні ділянки, надані в оренду, справляють орендну плату.

ЗНИЖКА ПОДАТКОВА – фіксована сума, на яку згідно з податковим законодавством можна зменшити оподатковуваний дохід.

ЗОНА МИТНОГО КОНТРОЛЮ – спеціально визначена на митному кордоні держави або в іншому місці територія, в межах якої митниця здійснює митний контроль.

ЗОНА ОФШОРНА – невеликі держави або території, що залучають іноземні капітали через надання податкових та інших пільг у проведенні фінансово-кредитних операцій з іноземними резидентами і в іноземній валюті.

ІНСПЕКТОР ПОДАТКОВИЙ – посадова особа податкової інспекції, завданням якої є контроль за виконанням податкових зобов'язань платників податків.

КРЕДИТ ПОДАТКОВИЙ – одна з податкових пільг, що полягає у відстроченні стягнення податку. Ця пільга є дещо умовною, оскільки передбачає лише відстрочення виконання податкового зобов'язання, а не

його відміну або зменшення; сума, на яку згідно з законодавством платник податку має право зменшувати податкове зобов'язання звітного періоду.

ЛІЦЕНЗІЙНІ ПЛАТЕЖІ – винагорода продавцеві за надання покупцеві (ліцензіатові) права використання предмета ліцензійної угоди.

ЛІЦЕНЗІЯ – дозвіл державного органу на право здійснення тієї чи іншої господарської, зокрема зовнішньоекономічної, діяльності; документ, який дає можливість окремим особам або організаціям використовувати винаходи, захищені патентами, технічні знання, досвід, виробничі секрети, торгову марку тощо.

МАЛЕ ПІДПРИЄМСТВО – відносно невелика новостворена або вже діюча організаційно-господарська структура з відповідною кількістю працівників: у промисловості та будівництві – до 200 осіб, в інших галузях виробничої сфери – до 50, в науці та науковому обслуговуванні – до 100, в галузях невиробничої сфери – до 25 і в роздрібній торгівлі – до 15 осіб. До малих підприємств не належать довірчі товариства, страхові компанії, банки та інші фінансово-кредитні установи.

МЕНЕДЖМЕНТ ПОДАТКОВИЙ – сукупність прийомів і методів організації податкових відносин з метою формування дохідної частини бюджету і впливу податків на розвиток виробництва та соціальної сфери. Основними складниками є планування податків і податковий контроль.

МИТО – державний грошовий збір (непрямий податок), який справляють з юридичних і фізичних осіб у разі здійснення між ними або між ними та державою певних дій (перелік їх визначає законодавство).

НЕПРЯМИЙ ПОДАТОК – податок, суму якого додають до ціни продукції, робіт або послуг. На відміну від прямого податку непрямий податок безпосередньо не пов'язаний з доходом (майном) платників податків.

НЕРЕЗИДЕНТ – іноземна фізична або юридична особа, а також особа-громадянин певної країни або особа без громадянства, яка постійно проживає за рубежем і діє на підставі законодавства країни перебування; іноземне дипломатичне, торговельне або інше офіційне представництво, а також представництво підприємства або організації, розташоване на території цієї країни, яке не здійснює господарської та іншої комерційної діяльності.

НОСІЙ ПОДАТКУ – фізична особа - споживач товарів і послуг, яка, сплачуючи їхню вартість у момент придбання, сплачує і всі включені до ціни податки (як прямі, так і непрямі).

ОБ'ЄКТ ОПОДАТКУВАННЯ – фізична або вартісна величина, за якою нараховують податок; все, що оподатковується. Основними об'єктами оподаткування є прибуток (дохід) юридичних і фізичних осіб, додана вартість продукції, відпускна ціна окремих видів товарів, майно юридичних і фізичних осіб, окремі види діяльності тощо.

ОБЛІК ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ – занесення юридичних і фізичних осіб-платників податків до відповідних облікових реєстрів податкових адміністрацій.

ОБОРОТ ОПОДАТКОВУВАНИЙ – виторг від реалізації товарів, робіт і послуг, який є об'єктом оподаткування.

ОПОДАТКОВУВАНИЙ ПРИБУТОК – прибуток (збиток), що є об'єктом оподаткування відповідно до чинного податкового законодавства.

ОПОДАТКУВАННЯ – узаконене державою обкладання податками юридичних осіб і громадян, а також порядок справляння (сплати) податків.

ОПОДАТКУВАННЯ ПРОГРЕСИВНЕ – метод оподаткування, при якому податкові ставки збільшуються зі зростанням об'єкта оподаткування (доходу) платника податку.

ОПОДАТКУВАННЯ ПРОПОРЦІЙНЕ – метод оподаткування, при якому податкові ставки є сталими – єдиний відсоток до об'єкта оподаткування незалежно від його величини.

ОПОДАТКУВАННЯ РЕГРЕСИВНЕ – метод оподаткування, при якому податкові ставки зі зростанням об'єкта оподаткування (доходу) платника податку зменшуються.

ПАТЕНТУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ – дії, пов'язані з обов'язком об'єкта господарювання одержати патент (спеціальний, визначений законом дозвіл на заняття певною діяльністю) і повноваженнями державних органів щодо видачі такого дозволу.

ПЕНЯ – штрафна санкція за несвоєчасне виконання фінансових зобов'язань, що застосовується у разі прострочення сплати податків і податкових платежів, а також у разі затримання оплати одержаних товарно-матеріальних цінностей, наданих послуг або виконаних робіт. Нараховується у відсотках до суми невиконаного договірною зобов'язання за кожен день затримки.

ПЕРЕВІРКА ПОДАТКОВА – найпоширеніший метод податкового контролю. Класифікують за такими ознаками: за технологією здійснення — камеральні, документальні й оперативні; за місцем проведення - безвиїзні та виїзні; залежно від наявності об'єкта перевірки в планах контролюючого органу – планові й позапланові; за охопленням платежів – комплексні й тематичні; за участю контролюючих органів – податкові й спільні (з участю інших контролюючих органів); за охопленням документів – суцільні, вибіркові й комбіновані; за кількістю перевірок об'єкта з одних і тих же питань – перевірки, що здійснюються вперше, та повторні перевірки.

ПЕРЕПЛАТА ПОДАТКУ – величина податку, яку платник податку сплатив понад законодавчо визначену суму.

ПЕРЕРАХУВАННЯ ПОДАТКІВ – обчислення сум податків, які фактично підлягають сплаті й з яких було здійснено авансові платежі, а також установа переплати або недоплати (сальдо) в розрахунках щодо податків.

ПІЛЬГИ ПОДАТКОВІ – часткове або повне звільнення фізичних і

юридичних осіб від сплати податків. Пільги є одним із елементів податкової політики і мають як економічну, так і соціальну спрямованість.

ПЛАТА ЗА ЗЕМЛЮ – плата за використання землі, що справляється у вигляді земельного податку або орендної плати. Власники землі й землекористувачі, крім орендарів, сплачують земельний податок; плата за придбання (набуття) землі у власність – нормативна ціна землі, яку встановлюють для придбання або викупу земельних ділянок, а також для отримання під заставу землі банківського кредиту.

ПЛАТА ЗА ПРИРОДНІ РЕСУРСИ – складова собівартості продукції (робіт, послуг), що відображає витрати підприємства на перерахування коштів до фондів охорони та відновлення природних ресурсів. Стимулює раціональне природокористування.

ПЛАТЕЖІ НЕПОДАТКОВІ – разові й випадкові надходження до бюджету, які не мають прямого призначення формувати доходи бюджету.

ПЛАТНИК (СУБ'ЄКТ) ПОДАТКУ – фізична або юридична особа, яка безпосередньо перераховує податок до бюджету.

ПОДАТКИ – система обов'язкових платежів підприємств, організацій і населення, які є одним із джерел формування доходів державного бюджету. В умовах ринкової економіки податки є основним інструментом державного регулювання економіки як у масштабі цілого господарства, так і на рівні регіонів, підприємств, окремих осіб.

ПОДАТКИ ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНІ – податки, встановлені органами законодавчої влади й обов'язкові для справляння на всій території держави.

ПОДАТОК З ВЛАСНИКІВ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ – податок, який сплачують юридичні особи та громадяни – власники транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів.

ПОДАТОК З ОБОРОТУ – один з основних видів непрямих податків, універсальний акциз, який справляють з обороту товарів, вироблених усередині країни (в деяких державах – із обороту іноземної продукції), а також з різних послуг.

ПОДАТОК НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ (ПДВ) – частина новоствореної вартості, що сплачується до державного бюджету на кожному етапі виробництва товарів, виконання робіт, надання послуг.

ПОДАТОК НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ – основний прямий податок на доходи громадян. Об'єктом оподаткування цим податком є: для резидентів – загальний місячний оподатковуваний дохід, чистий річний оподатковуваний дохід (визначається шляхом зменшення загального річного оподаткованого доходу на суму податкового кредиту звітного року), доходи з джерелом їх походження в Україні, які підлягають кінцевому оподаткуванню при їх виплаті, та доходи, одержані за рубежом; для нерезидентів – загальні місячний і річний оподатковувані доходи з джерелом їх походження в Україні, а також доходи з джерелом їх походження в Україні, які підлягають кінцевому оподаткуванню при їх

виплаті.

ПОДАТОК НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ – прямий податок, що сплачується підприємствами з прибутку, одержаного від реалізації продукції (робіт, послуг), основних фондів, нематеріальних активів, цінних паперів, валютних цінностей, інших видів фінансових ресурсів і матеріальних цінностей, а також із прибутку від орендних операцій, роялті та від позареалізаційних операцій. Обчислюють за пропорційними ставками.

ПОДАТОК НА СПОЖИВАННЯ – непрямий податок, який сплачують не під час одержання доходів (прибутку), а в процесі їх використання.

ПОДАТОК ПРОГРЕСИВНИЙ – податок, ставки якого зростають зі збільшенням величини об'єкта оподаткування.

ПОДАТОК ПРОПОРЦІЙНИЙ – податок, ставка якого не залежить від розміру об'єкта оподаткування. За єдиною ставкою його величина пропорційна величині об'єкта оподаткування.

ПОДАТОК ПРЯМИЙ – податок, що стягується безпосередньо з доходів або майна юридичних осіб і громадян.

ПРИБУТОК ОПОДАТКОВУВАНИЙ – прибуток (збиток), що є об'єктом оподаткування відповідно до чинного податкового законодавства.

РЕЄСТР ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ – система збору, нагромадження й опрацювання даних про осіб, котрі згідно з чинним законодавством зобов'язані сплачувати податки до бюджету або позабюджетних фондів.

РІЗНИЦЯ ПОДАТКОВА – різниця між сплаченим як авансові платежі податком, розрахованим за сумою передбачуваного доходу, і сумою податку, обчисленою за фактичним доходом, отриманим у звітному періоді.

СИСТЕМА ПОДАТКОВА – сукупність урегульованих правовими нормами податків і зборів, що стягуються з юридичних і фізичних осіб на території певної країни, принципів, форм і методів їх установа, зміни або відміни, а також дій стосовно забезпечення їх сплати, контролю й відповідальності за порушення податкового законодавства.

СТАВКА ПОДАТКОВА ПРОПОРЦІЙНА – процентна ставка, що не залежить від розміру об'єкта оподаткування (є єдиною).

СТАВКА ПОДАТКОВА ПРОЦЕНТНА – ставка, що встановлюють у процентах до величини об'єкта оподаткування в грошовому виразі.

СТАВКА ПОДАТКОВА ТВЕРДА – ставка, встановлена в грошовому виразі на одиницю об'єкта оподаткування в натуральному виразі.

СТАВКА ПОДАТКУ – розмір податку на одиницю оподаткування. Може бути встановлена як у твердій сумі, так і у відсотках (податкова квота).

СТАВКА ПОДАТКУ БАЗОВА – ставка податку без урахування особливостей суб'єкта господарювання або виду його діяльності.

ТОВАРИ ПІДАКЦИЗНІ – товари, з яких законодавчо справляється акцизний збір. В Україні до них належать: лікєро-горілчані й тютюнові вироби, легкові автомобілі, кава, шоколад, шкіра, хутро, коштовності, інші високорентабельні та монопольні товари. Перелік цих товарів законодавчо затверджує Верховна Рада України.

ТЯГАР ПОДАТКОВИЙ – питома вага всіх податкових платежів за певний час (фінансовий рік) у величині валового доходу платника податку.

УГОДА ПОДАТКОВА – угода, яку укладають органи влади і суб'єкти підприємницької діяльності, що отримують податкові пільги. Застосовується як правова форма регулювання податкових пільг, які надають місцеві органи влади платникам податків.

УНИКНЕННЯ ПОДАТКІВ – зниження суми податкових платежів законними методами.

ФІКСОВАНИЙ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИЙ ПОДАТОК – податок для оподаткування сільськогосподарських товаровиробників, які використовують землю як засіб виробництва. Справляється з одиниці земельної площі.

ФУНКЦІЇ ПОДАТКІВ – виявлення суті цієї категорії в дії, характерні способи вираження властивих податкам рис. Відображають механізм реалізації суспільного призначення податків як фінансової категорії. Податки виконують фіскальну, регулюючу, контрольну функції.

ЦІНА ЕКСПОРТНА – ціна, за якою фактично оплачують або мають оплатити товар, який продається до країни, що імпортує товари, з країни, що експортує товари.

ЦІНА ЗВИЧАЙНА – ціна реалізації товарів (робіт, послуг) продавцем з урахуванням суми нарахованих (сплачених) процентів, або кошти від реалізації іноземної валюти, які можуть бути отримані у разі їх продажу особам, не зв'язаним з продавцем за звичайних умов ведення господарської діяльності.

ШКАЛА ПОДАТКОВИХ СТАВОК ПРОГРЕСИВНА – шкала процентних ставок, розміри яких зростають відповідно до зростання розмірів об'єкта оподаткування.

ШКАЛА ПОДАТКОВИХ СТАВОК ПРОГРЕСИВНО-РЕГРЕСИВНА – шкала процентних ставок, розміри яких спочатку до певної величини об'єкта оподаткування збільшуються, а в разі його зростання понад цю величину зменшуються.

ШКАЛА ПОДАТКОВИХ СТАВОК РЕГРЕСИВНА – шкала процентних ставок, розміри яких зі зростанням розмірів об'єкта оподаткування зменшуються.

ШКАЛА ПОДАТКОВИХ СТАВОК РЕГРЕСИВНО-ПРОГРЕСИВНА – шкала процентних ставок, розміри яких спочатку до певної величини об'єкта оподаткування зменшуються, а в разі його зростання понад цю величину збільшуються.

ШТРАФ – покарання (плата) за порушення однією зі сторін договірних зобов'язань. Має на меті зміцнення договірної дисципліни і відшкодування збитків потерпілій стороні.

ШТРАФ АДМІНІСТРАТИВНИЙ – стягнення, накладене на платника податку, який не подав зовсім або у визначений термін податкової декларації, не сплатив податку або припустився інших порушень

податкового законодавства.

ШТРАФ ПОДАТКОВИЙ – покарання, накладене податковою владою за ухилення від сплати податків, сплату податків у неповному обсязі або прострочення їх сплати, неподання чи несвоєчасне подання податкових декларацій і податкової звітності.

ШТРАФНІ САНКЦІЇ – заходи примусового впливу, які застосовують щодо підприємств, які порушують установлений порядок фінансово-господарської діяльності або договірні зобов'язання.

ЮРИДИЧНА АДРЕСА – офіційно зареєстрована і внесена до державного реєстру адреса юридичної особи.

ЮРИСДИКЦІЯ ПОДАТКОВА – територія, у межах якої функціонують певні податкові закони.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
1. СУТЬ І ВИДИ ПОДАТКІВ.....	4
1.1. Основні поняття та функції податків.....	4
1.2. Особливості адміністрування податків із застосуванням норм Податкового кодексу України.....	6
1.3. Тестові завдання для контролю знань.....	8
2. ПОДАТОК НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ.....	10
2.1. Особливості адміністрування податку на додану вартість.....	10
2.2. Тестові завдання для контролю знань.....	13
2.3. Приклади розв'язання задач.....	16
2.4. Практичні завдання.....	17
3. АКЦИЗНИЙ ПОДАТОК.....	20
3.1. Особливості адміністрування акцизного податку.....	20
3.2. Тестові завдання для контролю знань	23
3.3. Приклади розв'язання задач.....	26
3.4. Практичні завдання.....	26
4. ПОДАТОК НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ.....	28
4.1. Особливості адміністрування податку на прибуток підприємств.....	28
4.2. Тестові завдання для контролю знань	31
4.3. Приклади розв'язання задач.....	34
4.4. Практичні завдання.....	35
5. ПОДАТОК З ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ.....	37
5.1. Особливості адміністрування податку з доходів фізичних осіб.....	37
5.2. Тестові завдання для контролю знань	42
5.3. Приклади розв'язання задач.....	45
5.4. Практичні завдання.....	46
6. МІСЦЕВІ ПОДАТКИ І ЗБОРИ.....	48
6.1. Особливості адміністрування місцевих податків і зборів.....	48
6.2. Тестові завдання для контролю знань	50
6.3. Приклади розв'язання задач.....	53
6.4. Практичні завдання.....	55
РЕКОМЕНДОВАНІ ТЕМИ РЕФЕРАТІВ.....	58
Бібліографічний список.....	60
ГЛОСАРІЙ.....	62

Навчальне видання

**Тофанюк Ольга Володимирівна
Павленко Тетяна Юріївна**

ПОДАТКОВА СИСТЕМА

Редактор А.М. Ємленінова

Зв. план, 2012

Підписано до друку 26.03.2012

Формат 60x84 1/16. Папір офс. № 2. Офс. друк

Ум. друк. арк. 4. Обл.-вид. арк. 4,5. Наклад 150 пр. Замовлення 67.

Ціна вільна

Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»
61070, Харків-70, вул. Чкалова, 17
[http:// www.khai.edu](http://www.khai.edu)
Видавничий центр «ХАІ»
61070, Харків-70, вул. Чкалова, 17
izdat@khai.edu

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного
реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції
сер. ДК № 391 від 30.03.2001 р.